

SLOVENSKI JADRAN

LETI I. ŠTEV. 6

Koper, petek 8. februarja 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

JANKO LIŠKA:

Pesnik ljubezni in svobodoljubja

Ko je neki tržaški kulturni delavec potoval na pogreb Prežihovega Voranca, ga niso pustili čez mejo. Našim obmejnima organoma nikakor ni mogel dopovedati, da potuje vendar na pogreb velikega pisatelja in da ne bi bilo prav, če tržaški Slovenci ne bi bili zastopani. Cuvarji meje pa se niso dali pregovoriti. Iskreno so vztrajali, da še nikoli niso čuli o pisatelju Vorancu. Tržačan je poskusil s poslednjim dokazom: Voranc da je pravzaprav kakor Prešeren. In kar je bilo prej nemo, goče, je postal ta hip samoumevno. Tržačan je lahko takoj odpotoval v Ljubljano.

Nekoč, ko je še živel, seveda Prešeren še ni bil tako »velaven«. Do nedavnega so ga proslavljali samo po šolah in med izobražencimi; odkar pa je dan Prešernove smrti Slovenski narodnoosvobodilni svet proglašil 1945. leta še med vojno, za kulturni praznik slovenskega naroda, postaja Prešeren iz leta v leto vse bolj duhovna last vsega slovenskega naroda. Delavci in kmetje do poslednjega gorskega naselja spoznavajo na številnih proslavah in prireditvah cedalje bolj svojega pesnika.

Prešeren je postal v osvobodilni vojni bolj kakor kdajkoli prej naš vodnik, vodnik vsega naroda, kakor je bil dotedaj v oporu najboljšim sinovom vseh naprednih slovenskih rodov od Trdine do Levstika dalje. Ta slava in velika zasluga pa ni pripla Prešernu samo zato, ker je naš največji pesnik, pripla mu je zato, ker je globoko veroval v prihodnost našega naroda v času, ko še skoraj nihče ni veroval vanjo.

Ko je Prešeren pred več kakor sto leti živel v takrat mali Ljubljani in zadnja leta v še manjšem Kranju, je bil nepriznan, na slabem glasu in upravičeno osamljen svobodomiselnosti, svobodoljubja, osamljen z frajgasta. Frajgastovstvo pa je bilo v tistih črnožoltih časih predmarčne diktature, ki so jo blagoslavljeni katoliški cerkveni dostojanstveniki, velik greh, pravzaprav naglavnji greh.

Prešeren in njegovi prijatelji so bili osamljeni. Po prezgodnji smrti Matije Čopa (1835), Emila Korytka (ki je bil v Ljubljani interniran zaradi revolucionarnega delovanja proti ruski carski diktaturi, umrl 1839) in Andreja Smoleta (1840) pa je Prešeren s svojim plementitim naprednim gledanjem ostal na Slovenskem skoraj sam. In vendar je znal svojo globoko otožnost, ko je ob smrti prijateljev že bolj živo občutil zaučalo, zaničevano in neprebujočo domovino, vselej moško uravnovesiti:

Ema se tebi je želja spolnila,
v zemlji domači da truplo leži.

V zemlji slovenski ...

Tako se poslavljajo Prešeren od »bratca Andreja«, osamljen sredi trgovcev in tujih ali potuječih, cesarju vdanih klečeplaznih birokratov in birokratičev takratne kramarske in uradniške malomeščanske Ljubljane, osamljen med Kranjci, ki jih v »Elegiji svojim rojakom« takole opeva:

Kar ni tuje, zaničuješ,
starih šeg se zgublja sled,
pevcev svojih ne spoštuješ,
za dežele čast si led!

Prešeren pa je še na tako bridko osamljenost našel spudbudne odgovore:

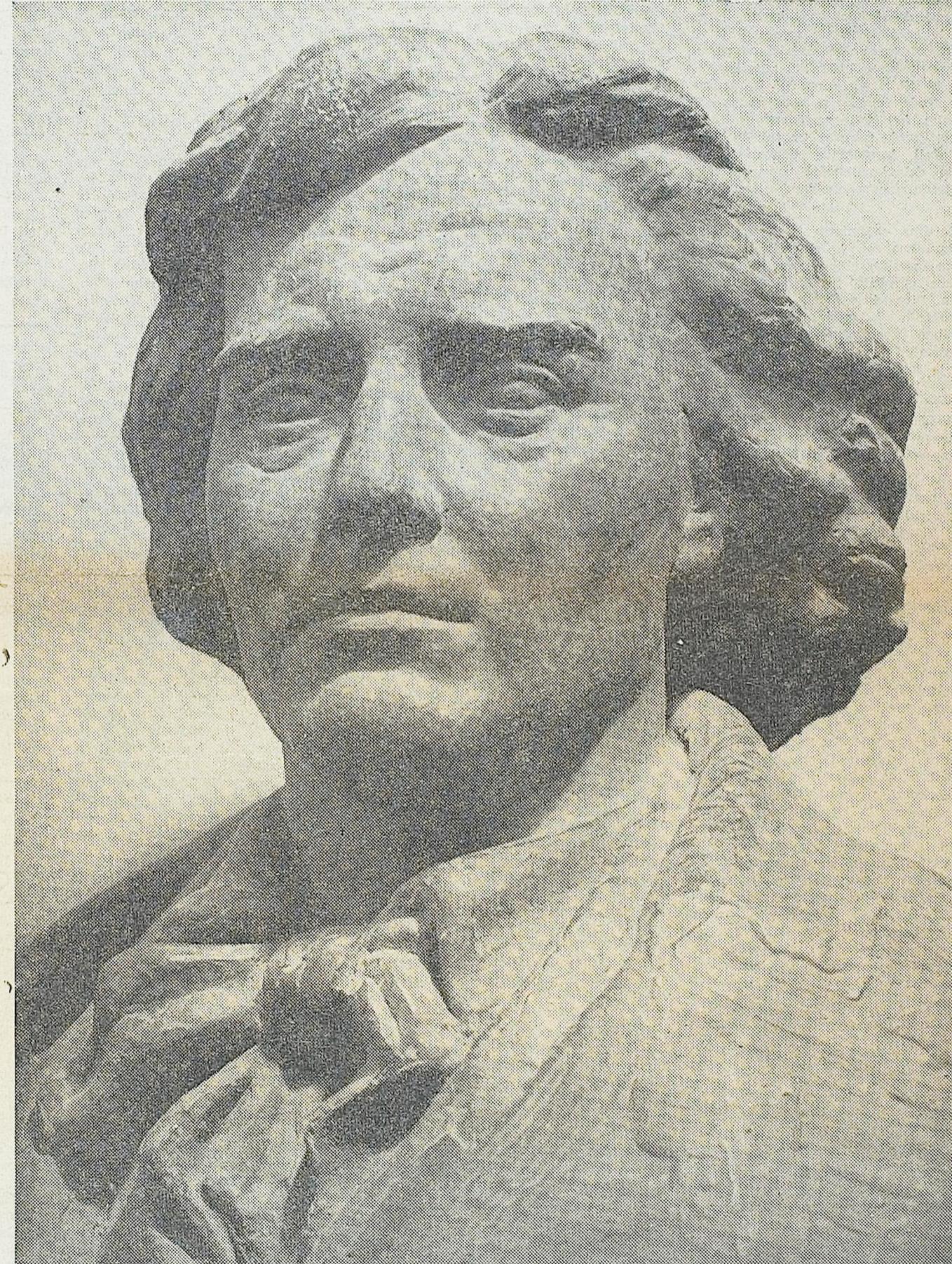
Tiho pesem! — bolečine
ne razglasaš naših ram,
če nečast te naša gine,
domu, Kranjc moj, zvest ostan!

končuje »Elegijo svojim rojakom«, a nič manj vedri niso tudi poslovilni verzi Andreju Smoletu.

Niti zapostavljanje glede službe, glede družbenega ugleda in prav zato neizpolnjena velika ljubezen do Julije, ki mu je izvzbudila največ pesmi, med njimi tudi »Sonetni venec«, nič ni zlomilo veličine duha pesnika, ki si je bil v obupu sicer skušal vzeti življenje, a je ostal v pesmi vselej uravnotezen, glasnik lepih dni svojega naroda in vsega človeštva. Jasen in razumski je ostal tudi v časih najglobljega obupa, ki ga je pesniško bogato izoblikoval v »Krstu pri Savici«, v elegični pripovedni pesnitvi v »mili pesmi«, kakor imenuje v posvetilnem sonetu, naslovljenem na Matija Čopa, v sonetu, ki mičavno izzveni v tercino:

Dan jasnji, dan oblačni v noči mine,
srce veselo, in bolno, trpeče
upokojle bodo groba globočine.

Prešeren ni omuhnil v vero, v neznano, v »Krstu« se ni spkoril, kakor trdijo nekateri, saj je že sam češkega pesnika in prijatelja Celakovskega 1836. l. v pismu prosil, naj pesnitev

presača kot »umetniško nalog«, s katero si je sicer skušal pridobiti naklonjenost duhovščine, ki je bila takrat z njim zadovoljna, toda ljubše bi mu bilo, če bi njegove pesmi kupovali, kakor hvalili.

*

Prešeren je trdno veroval v prihodnost Slovencev:

Vremena bodo Kranjcam se zjasmile,
jim milši zvezde kakor zdej sjajale,
jim pesmi bolj sloveče se glasile.

Dočakal je še uspeh svojega stališča in dela, saj so se Slovenci kljub omahovanju »ilircev« med hrvatstvom in slovenstvom vendarle kmalu začeli združevati v narod. Leta 1848. je postala njegova želja:

De bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtije
in spet zedinil rod Slovenške cele!

politični poskus, ki se je 1918. leta uresničil delno, 9. maja

1945. leta pa skoraj v celoti, kolikor tega spet niso preprečile tuje osvajalne sile.

Skupaj z največjimi duhovi svoje dobe je pozdravljal bratstvo med narodi in zapel tej plemeniti misli na čast visoko pesem svobode »Zdravljico«, ki bi dandanes lahko postala kakor še nikoli poprej pesem vseh ljudstev sveta, ki jih nazadnjaške sile nasilja in pohepla slepijo in zapletajo v vojne, pa čeprav si ljudje in narodi ne želijo nič bolj kakor miru.

Odkod Prešerni tolika moč v časih, ko je pel v gluho noč, ko je bil glasnik brezimnega, zaničevanega in zaramovanega ljudstva, ki se še ni zavedalo svoje narodne skupnosti, ko je bil glasnik revnega kmečkega ljudstva »brez zgodovine«, kakor so takrat tako radi poudarjali, ker so šteli za zgodovino predvsem zgodovino mogotcev, ko je bil pesnik ljudstva »hlapcev in dekeli«, ko so mu skoraj vsi omikanci z vsemogočno duhovščino na čelu nasprotivali, da so cenzorji označevali nam zdaj vsem drage in širok sveta pozname pesmi še s psovkami? Od kod srčnost in zdravje Prešernovih pesmi? — Samo iz zdravja in moči Prešernove nature, oplemenitene s sadovi evropskih Konec na 8. strani

S TRŽAŠKEGA

Vesti iz Trsta

Na sindikalnem polju je ostalo še vedno nerešeno vprašanje delavk tobačne tovarne v Trstu, ki je bila zaradi 21. januarja zaradi množičnih zastrupitev delavk.

Consko predsedništvo je pred dnevi izdalо nalоg, da se tobačna tovarna lahko ponovno odpre. Nalоg so izdali na podlagi poročila preiskovalne komisije, ki ni skoraj po dveh tednih raziskovanja ugotovila v tovarni nobenih vzrokov, ki bi povzročili zastrupitev okrog 170 delavk.

Za sedaj se je komisija omejila na priporočilo, da odstranijo iz tovarne zadnjo količino tobaka, preden ponovno pričnejo z delom. Poleg tega je komisija predlagala odpust z dela vseh mladoletnih delavk pod pretezeno, da ne zmrejo prepornega dela v tovarni. Tej odločbi so se delavke uprle. V zadnjih dneh pa je nastalo še vprašanje izplačila izgubljenih delovnih dni. Delavke so postavile upravičeno zahtevo, da jim morajo izplačati delodajalcu vse delovne dneve, ki so jih izgubile zaradi ukinitev dela v tovarni. Delodajalci so ponudili delavkam 7.500 lir posojila, ki naj bi jih vratale po 500 lir tedensko. Toda delavke so to ponudbo odklonile, ker so prepričane v upravičenost svoje zahteve. Ce jim ne bodo izplačali izgubljenih delovnih dni, bodo delavke tobačne tovarne zelo verjetno napovedale stavko.

***

Posebna zanimivost za Trst je bil prihod znanega belgijskega raziskovalca morskih globin prof. Piccarda. Kakor poročajo tržaški listi, namevava Piccard maročiti v Trstu, pri Združenih jadranskih ladjedelnicah posebno potapljaško napravo za raziskovanje morskih globin. Pravijo, da je imel Piccard že stike s predstavniki Zavezniške vojaške uprave in s predstavniki Združenih jadranskih ladjedelnic. Gradnjo nove potapljaške naprave naj bi vodil njegov sin, ki ga spremila na tej poti.

***

V preteklem letu je pomorski in železniški promet skozi Trst dosegel 6.500.000 ton blaga. To predstavlja za tržaško pristanišče rekord v blagovnem prometu.

***

V preteklem tednu je tržaško sodišče obsojilo znanega Kominformističnega pretepača iz miljskih hribov, Petra Viola, ker je v mesecu juniju 1950 skupno s svojimi pajdaši napadel in telesno poškodoval tovarša Lazarja Veljaka. Peter Viola je predsednik Kominformističnega »kulturnega« krožka pri Sv. Barbari. V tem krožku posluje tudi gostilna. Tovariš Veljak se je ustavil v gostilni, da bi popil kozarč vina. Viola ga je zadež zmerjati in končno ga je s skupino drugih pretepačev močno pretepel in mu zlomil tri rebra. Sodišče je Viola obsojilo na 4 mesece zapora, plačilo sodnih stroškov in na izplačilo 50.000 lir tožitelju zaradi poškodb. Istočasno je ugotovilo, da je bil predsednik krožka, kjer Kominformisti gojijo svojo »kulturno« življenje, obsojen zaradi tativne.

IZ SLOVENSKE BENEČIJE

Krmin — Italijanske oblasti so že pred tremi tedni zaprele tukajšnjo slovensko šolo. Zato so naši otroci ostali brez pouka. Italijanske šolske oblasti pravijo, naj naši otroci hodijo v slovensko šolo v Plešivo, ki je oddana

Od Triglava do Jadrana

IZ SLOVENSKE ISTRE

Velika udeležba na predvolilnih sestankih SIAU

Na Koprskem se že dva tedna pripravljajo na letne občne zvore SIAU. Na pripravljalnih sestankih se pogojarjajo člani SIAU o perečih vprašanjih, predvsem gospodarskih. Dejavnosti ljudje se mnogo bolj zanimajo za pozivitev dela v okviru frontne organizacije in diskutirajo o naših novih gospodarskih ukrepih.

V Sečovljah je bilo na predvolilnem sestanku 110 članov SIAU, v Parecagu 80, prav tako je bila velika udeležba na Krogu, v Krkavčah, Centru, Babičih, Krmčih, Beržanah, Burjih, na Viršču, v Smarjah, Gažonu, Pomjanu in v drugih krajih. Podudaritv pa je treba da je v nekaterih

rih krajih zaradi malomarnosti frontnih odborov udeležba mnogo manjša. V Dekanih in Pobegih se za priprave na občne zvore sploh ne zmenijo. Zborovanja so sicer sklicani, zaradi malomarnega dela odborov SIAU pa so odpadla.

V nedeljo so imeli občne zvore v Montinjanu, na Baredih, v prvi osnovni organizaciji v Izoli, Borštu in Glemu, medtem ko so jih v Babičih in na Malliji preklicali zaradi nepraviljenosti. V Borštu je bilo na občnem zboru 151 članov SIAU. Izvolili so si tudi nov odbor. Prav tako so uspešno izvedli občne zvore in volitve v Glemu, na Baredih, Montinjanu in Izoli.

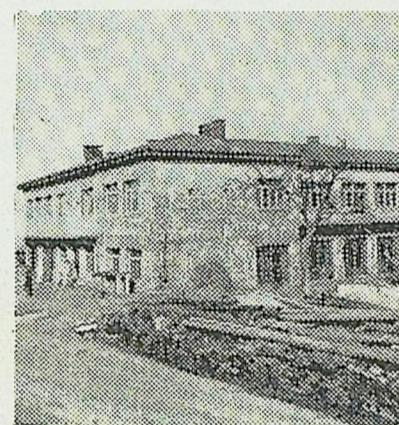
Violinist Igor Ozim v Kopru

Kot precejšen kulturni dogodek moramo zabeležiti gostovanje mladega slovenskega violinista Igorja Ozime v našem okrožju. Dne 4. t. m. je pred izbrano publike koncertiral v študiju Radia jugoslovanske cone Trsta. To je bil eden zadnjih koncertov mladega umetnika pred njegovim odhodom na turnejo po Veliki Britaniji.

O Igorju Ozimu so naši časopisi že precej pisali; omenili se bomo na kratki opis njegove umetniške poti. Violino je začel igrati, ko mu je bilo pet let. Več kot deset let se je razvijal pod strokovnim vodstvom violinista Leona Pfeifferja na ljubljanskem konzervatoriju. Na njegov talent so kmalu postali pozorni vsi predstavniki našega glasbenega življenja. Naključje je hotelo, da ga je na neki interni prireditvi pred dve maletoma poslušal slavni angleški pianist Kendal Taylor. Tako mu je izposloval štipendijo British Consula v Zagrebu in mu omogočil vstop v najvišji angleški glasbeni zavod Royal College of Music v Londonu. Tu je pod najugodnejšimi pogojmi študiral pri svetovno znanem violinistu pedagošu Maxu Rostalu.

Rezultati so se kmalu pokazati po eno in polletnem študiju je diplomiiral in pri zaključnem izpitu dosegel izreden uspeh. Od 300 možnih točk jih je dosegel 292, kar je edinstven primer v zgodovini te šole. Mednarodni ugled pa si je 20-letni violinist pridobil na tradicionalnem tekmovanju violinistov z Fleschovo zlato kolajno, kjer je v hudi konkurenčni do-

segel prvo mesto. Ta uspeh mu je odpril pot na svetovne koncertne odre. Tako je tekmovanju je podpisal angažma za pet koncertov z najboljšimi britanski orkestri. Te dni bo odigral še nekaj koncertov v Ljubljani in Mariboru, nato pa bo odšel v tujino novim uspehom in tudi novemu delu naproti.

Zadružniki pri Sv. Antonu so imeli v soboto letni občni zbor kmetijske zadružne. Razpravljalci so predvsem o vinogradu, ki ga nameravajo zasaditi na 8 ha bivšega občinskega zemljišča. Sklenili so tudi, da bodo čimprej dogradili in opremili zadružni dom. Kmetijska zadružna je imela lani 300.000 din čistega dobitka, od tega bodo 105.000 din porabili za delo pri zadružnem domu.

S POSTOJNSKEGA

Polletni uspeh na šolah postojnskega kraja

Na konferenci prosvetnih delavcev, ki je bila v Postojni ob zaključku prvega polletja so razpravljali o uspehih in neuspehih na šolah tega okraja. Na osnovnih šolah je od 2.810 učencev izdelalo 2.107 ali 75 %, padlo pa 703 ali 25 %. Vzrok teh neuspehov je predvsem v tem, da se starši premalo zanimajo za napredelj otrok, delno pa tudi v pomajkanju učnih knjig. Seveda se mora upoštevati, da je uveden tudi na osnovnih šolah stroški kriterij ocenjevanja, kajti učenci morajo zavestiti osnovno šolo z solidnim znanjem. Potrebno je tudi povečati število skupnih sestankov staršev in učiteljev.

Na vseh gimnazijah postojnskega kraja so se uspehi glede na prvo redovalno konferenco izboljšali. Vse dijake je bilo ob polletju na

nižjih gimnazijah 903 na višji gimnaziji v Postojni pa 256. Na nižjih gimnazijah je izdelalo 47,5 % na višji gimnaziji pa 51 %. Da je uspehi še vedno ne moremo biti zadovoljni je vzrok predvsem v tem, da še vedno primanjkuje učnih moći in učbenikov in da se starši še vedno premalo zanimajo za učenje dijakov in jih uporabljajo za težka dela. Poleg teh objektivnih razlogov pa moramo navestiti tudi subjektivne, ki so v tem, da profesorji niso v celoti kos svojim nalogam kot predavatelji, pedagogi in psihologji in da so premalo povezani s starši, mladinsko organizacijo in ljudsko oblastjo. Ob zaključku konference so sprejeli konkretno sklep, ki bodo nedvomno pripomogli, da bodo učni uspehi ob koncu leta boljši kakor v prvem polletju.

bo občni zbor tamkajšnjega KUD, na katerem bodo predvsem razpravljali o pozitivitvi dela v društvu.

*

Stari trg — Pionirska organizacija na višji gimnaziji šteje 272 dijakov, ki so vključeni v razne krožke. Zlasti sta aktívna literarna in telovadni krožek. Pioniri so opravili letos nad 600 prostovoljnih delovnih ur pri kmetijski zadruži, kjer so pomagali pri pospravljanju poljedelskih pridelkov. Da so pioniri aktívni na raznih področjih, je zasluga Pionirskega sveta, ki šteje 20 članov iz vrst staršev in zastopnikov množičnih organizacij.

S KRASA

Z zasedanja OLO Sežana

Koncem januarja je imel OLO Sežana svoje prvo letošnje zasedanje. Odborniki so poleg letnega poročila IO obravnavali tudi vreto gospodarskih vprašanj. Lani so lokalna podjetja izpolnila plan 76% (zaradi pomajkanja surovin) in s tem presegla plan za leto 1950 za 31%. Velike uspehe so dosegli pri elektrifikaciji podeželja, saj so napeljali 17,2 km daljnovidova visoke napetosti in 25,2 km nizke napetosti. Za obnovo podeželja so porabili 5 in pol milijona dinarjev.

Okrajno gradbeno podjetje je zgradilo v surovem stanju novo tovarno plitenih s kapaciteto do 600 delavcev, dva transformatorja, dokončalo graditev okrajne mlekarne in začelo graditi šolo v Krvavem potoku. Poselbno pereče je vprašanje vode v Sežani in bo letos potrebno resno začeti z deli za nov vodovod.

OLO je z lastnimi deviznimi sredstvi nabavil večje število poljedelskih strojev, za dvig živiloreje pa so postavili 19 novih plemenilnih postaj. Tudi v gozdarstvu so zabeležili značne uspehe, saj so pogozdili 258 ha zemljišča.

Proračun OLO v dohodkih je bil došegen za 130%, v izdatkih pa 97%, proračun KLO pa v dohodkih za 107% in v izdatkih za 95%. J. V.

*

SENOZECE. — Na cesti Postojna—Senožeče se je ponesrečil Franc Antončič iz Dolenje vasi, traktorist KDZ »Gaberk«. Ob padcu si je zlomil nogo in umrl za posledicami zastrupitve. — Med prebivalstvom je bil zelo priljubljen kot pošten in veden delavec in požrtvovalen član tukajnjega galskega društva.

*

KOPRIVA NA KRASU. — V torek je bilo v okviru Ljudske univerze predavanje »Živalski in rastlinski zadružci«, ki je vzbudilo med prebivalstvom precejšnje zanimanje.

S TOLMINSKEGA

KANAL OB SOCI. — Prosvetno društvo »Sočak« bo imelo letos nedvomno več možnosti za svoj razvoj. S pomočjo raznih podjetij in množičnih organizacij so namreč obnovili veliko dvorano za prireditve in postavili nov oder. Člani dramatske sekcije se pridno pripravljajo za uprizoritev igre »Vozek« in »Prisega o polnoči« ter mladinske igre »Bajka o slavcu.«

*

Trgovina v Kanalu ne gre v korak s časom, kajti cene so še vedno iste (zlasti za tekstilno blago), čeprav so jih povsod drugod že prilagodili novemu gospodarskemu sistemu. Posledica tega je, da prebivalci Kanala hodijo kupovati razno blago v Solkan, kar se jim kljub visoki vozni in redno izplača.

*

Sv. Lucija ob Soči — Gasilski dom, ki so ga začeli graditi na iniciativo Državnega zavarovalnega zavoda, je sedaj dograjen v surovem stanju. Pri delu je pomagalo vse prebivalstvo. Vaščani upajajo, da bo do konca leta dokončno urejen in opremljen.

IZ IDRIJE

Okraina ljudska knjižnica v Idriji se lepo razvija. — Že od osnovitve dalje se borijo za ustanovitev okrajne ljudske knjižnice. Lani septembra se je končno le izpolnila želja vsega prebivalstva, Stevilna podjetja in ustanove, kakor tudi privatniki, so odstropili svoje knjige novi knjižnici, tako da šteje danes že blizu 7000 leposlovnih, poljudnoznanstvenih in političnih knjig ter raznovrstne revije in časopise. Tudi število članov se je dvignilo na 500. To število pa se bo nedvomno dvignilo, saj ima knjižnica lepo urejen prostor, kjer lahko delovni ljudje v prostem času mirno in izbrano prebirajo razne knjige in revije.

L.

Z GORIŠKEGA

SEMPETER PRI GORICI. — V četrtek je bil letni občni zbor tukajnjega kmetijske zadružne, na katerem so pregleddali lanskoletno delo, razrešili stare in izvolili nov odbor ter sprejeli obveznosti in plan za bodoče delo.

*

SOLKAN. — V nedeljo je gostovalo v Solkanu prosvetno društvo »Sočak« iz Kanala z dramsko »Učiteljico Nikodemijevko. Gledalci so z odobravljnjem sprejeli dobro igro Kanalčanov.

Za širšo demokracijo
v upravljanju
gospodarskih
podjetij

Na podlagi izkušenj dosedanjega dela delavskih svetov in upravnih odborov podjetij je zvezna vlada FLRJ v soglasju s centralnim odborom Zveze sindikatov Jugoslavije izdala nova navodila za volitve delavskih svetov in upravnih odborov gospodarskih podjetij. V novem navodilu prihaja vidno do izraza težnja, da družbene proizvodnje v celoti upravlja neposredni proizvajalci.

Novo navodilo za volitve delavskih svetov in upravnih odborov gospodarskih podjetij se v nekaterih temeljnih dolocilih znatno razlikuje od dosedanjih predpisov. Volja neposrednih proizvajalcev prihaja čim bolj do veljave. Naj navedemo nekatere novosti, ki razširajo demokratičnost pri izvajanju volitev.

Do sedaj so izvolili za člane delavskega sveta tiste kandidati, katerih kandidatna lista je dobila največ glasov. Po novem sistemu pa izvolijo one, ki so osebno dobili največ glasov, ne glede na kandidatno listo. Na ta način izvajajo neposredni proizvajalci med osebnimi kandidati in glasujejo za tiste, ki to najbolj zaslužijo.

Volitve v delavske svete in upravne odbore podjetij so v začetku vsakega leta. Opravljene morajo biti najkasneje do konca marca. Razpisuje jih delavski svet sam. Pro zasedanje novo izvoljenega delavskega sveta sklicuje predsednik prejšnjega delavskega sveta. Tudi volilne komisije ne odreja več sindikalna organizacija, ampak delavski svet podjetja.

Eina oseba lahko kandidira le na eni kandidatni listi. Za člana delavskega sveta ne more kandidirati direktor podjetja. S tem se ščiti načelo, da mora biti delavski svet podjetja odraz predvsem neposrednih proizvajalcev samih. Direktor pride po svoji dolžnosti v upravni odbor podjetja.

Novi delavski svet prevzema vodstvo podjetja na podlagi posebne primopredaje, pri kateri je treba predložiti poročilo o gospodarsko-finančnem položaju podjetja. Stari upravni odbor mora razreši, ko novi delavski svet primopredajo potrdi in je pristojni finančni organ soglasen glede zaključnega računa.

V podjetjih, ki imajo manj kot 30 delavcev in uslužbenec, se ne izvajajo volitve v delavske svete. V teh tvorijo vsi člani delovnega kolektiva, ki imajo volilno pravico, delavski svet podjetja.

Iz vrst članov delavskega sveta se voli upravni odbor podjetja.

Vsak član delavskega sveta lahko predlaže ves upravni odbor. Najmanj 75% kandidatov za člane upravnega odbora ter za namestnike mora biti iz vrst delavcev, ki delajo neposredno v proizvodnji. V podjetjih, kjer ni temeljna dejavnost proizvajalna, transportna in podobno, marveč komercialna, založniška itd., štejemo za delavce one osebe, ki delajo neposredno v osnovni gospodarski dejavnosti podjetja. V novi upravni odbor izvolijo največ 75% članov prejšnjega upravnega odbora. Nihče ne more biti član upravnega odbora več kot dve leti zaporedoma. Predsednik delavskega sveta ne more biti kandidat za člana upravnega odbora.

Ce pri ugotavljanju volilnih rezultatov ugotovijo, da bi moralopriti v novi upravni odbor več kot 25% prejšnjega odbora, so izvoljeni samo tisti, ki so dobili največ glasov. Ce sta dva kandidata dobila enako glasov, se za njiju volitve ponovijo.

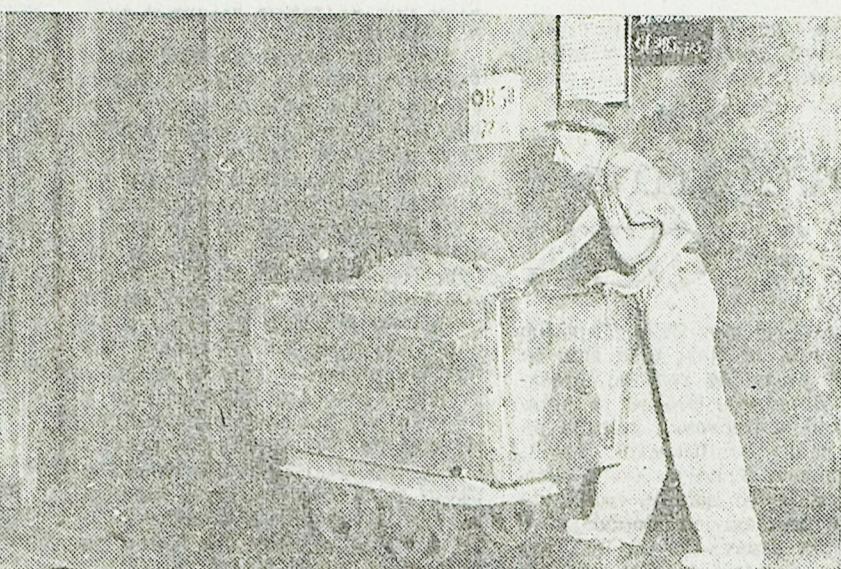
Novi upravni odbor mora od prejšnjega prevzeti upravo podjetja najkasneje v 15 dneh po končanih volitvah. V navzočnosti direktorja predloži predsednik prejšnjega upravnega odbora novemu upravnemu odboru poročilo o dotedanjem delu podjetja, zlasti o materialnem in finančnem stanju podjetja, o osnovnih in obratnih sredstvih podjetja in o odstotku izpolnitve plana v denarnih in materialnih pokazateljih. Obenem mora predsednik prejšnjega upravnega odbora razložiti novemu upravnemu odboru težave in uspehe pri dotedanjem upravljanju podjetja. To je glavna vsebina primopredaje.

* UTRINKI IZ IDRIJE *

Takoreč na dlanji sem imel Idrijo. Stiri leta sem bil skupaj z Idrijo tam daleč v Bosni. Pred fašisti so zbežali z rodne grude in tisočero zanimivosti so mi vedeli povedati o svojem rojstnem kraju. Skupaj z mladimi idrijskimi fanti sem partičnili po bosanskih planinah in skupaj z njimi tudi jaz sanjal o tem, kako bomo v svobodni Idriji ob ko-

s koksom 1.600 ton ga pokurijo na leto. Nad 22 milijonov dinarjev jih stane koks. Generatorje pa bodo kuřili z lignitom. Nad 10 milijonov dinarjev bo ostalo Idriji, ostalo bo v Jugoslaviji, saj ne bo treba koksa uvažati iz tujine.

Separacija, nova seveda, bo »ujelak« še ostale 3 % živega srebra. V njej bodo montirali nove naprave. Z njim

Idrijski rudar

zarcu vina peli slovenske pesmi in obujati spomine na težke, toda slavne dni. In ta čas je prišel.

Kakor sem že rekel, Idrijo sem imel takoreč pred seboj. Toda, kaščoli prišem tja v to ozko dolino ob Idriji, najdem v njej vedno kaj novega. Za nadarjenega slikarja bi bila ta slikovita pokrajina kaj hvaležno področje dela. Po ozki dolini teče Idrija, obkrožena s planinami. Vsaka hiša v mestecu ima nekaj svojstva. Tudi pisatelj bi našel v tem tradicionalnem rudarskem mestecu podobe rudarjev, kakršnih bi našel na naši slovenski zemlji le malokje. Skoraj pol stoletja že iz roda v rod podaja oče sinu v roko rušarsko svetilko in zato se dogodi, da ded, cče in vnuk skupaj kopljajo globoko pod zemljo živosrebrno rudo. Zapisa bl lahko o trdem življenu in veliki domovinski ljubezni prebivalcev Idrijske doline. Slovenske pesmi in značilne idrijske govorice tudi tu ni potepatal fašistični škorenj. Ostala je takšna, kakršno so sinovom izročili njihovi dedje. Zvesti izročili svojih pradegov in klicu domovine so Idrije zagrabili puške, kakor ljudje v naših pokrajinh in si z njo zapisali svojo bodočo zgodovino. Tudi o tem bi pisatelj lahko napisal splete strani v romanu.

Nič manj kakor za ta dva pa bi bilo tudi dela za zgodbino, saj je to rušnik z desetletji starimi napravami. Mestec s skoraj pol stoletji starimi hišami in listinami, ki pričajo o preteklosti idrijskega rudnika in njegovih rudarjev.

V ozračju nad Idrijo veje duh po stoletjih, duh po muzejskih listinah, strojih in napravah. Vendar veje med temi starimi napravami in zgradbami tudi vonj sedanosti. Iz Antonovega rova še vedno prihajajo rudarji kakor pred 450 leti. Toda ti rudarji imajo danes lepo bodočnost pred seboj, saj so si jo ustvarili sami.

Cez dve, tri leta bo Idrija dokaj spremenjena. Velike načrte imajo rudarji in topilci živega srebra pred seboj. Prestaviti mislijo separacijo, ki stoji sredi mesta, tja gori nad topilnicami. Ne samo zaradi lepšega izgleda mesta, marveč predvsem zato, da bodo izboljšali pridobivanje živega srebra. Takole so računali strokovnjaki v idrijskem rudniku že nekaj let sem. V rovin imamo večji del siromašno rudo, tako imenujejo rudo, ki ima le majhen odstotek živega srebra v sebi. Ce hočemo iz te iztisniti vsako najmanjšo kapljico živega srebra, moramo rudniške in topilniške naprave modernizirati. Načrte že uresničujejo.

V topilnicah imajo Jaškove in Spirekove peči že dolgo delovno dobo za seboj. Do nedavna so obe vrsti peči še kurili z drvmi. Pred tremi leti pa so postavili prvi plinski generator. Lani je začel obračavati drugi, letos jeseni pa bo dajal tretji generator plin z Jaškove peči. Od kar kurijo s plinom Spirekove peči, so že »ujelili 5 % živega srebra. Ko bodo kurili tudi Jaškove peči s plinom, bodo ujeli še 2 %. Jaškove kurijo

Družbeni plan predvideva znatno razširitev premogovne in železarske industrije

Družbeni plan FLRJ za leto 1952 obsegajo v premogovni industriji dvajset ključnih objektov, in sicer premogovnike Kolubaro, Kostolac, Aleksinac, senjsko-resavski rudnik, Rašo, Velenje, Zagorje, Kakanj, Kreko, Banoviči, Zenico in Brezo. Po teh investicijah se bo najbolj razvila proizvodnja premoga v Bosni in Hercegovini, kjer gradijo prvi dve veliki koksarni in naš največji metalurški kombinat. V primeru z letom 1959 se bo proizvodnja v Bosni in Hercegovini v 1952. letu povečala približno za tri in polkrat. Pred vojno so bosanski rudniki dajali le okrog 1,5 milijona ton premoga, v 1952. letu pa bodo dali okrog 5,2 milijona ton premoga. Predvsem se povečuje premočna baza Kreka-Banoviči.

Novi koksarni v Lukavcu in Zenici bosta dali letno okrog 700.000 ton koka poleg poslovnih proizvodov.

V železarski industriji se bodo v 1952. letu predvsem razširile železarne v Zenici, Šisku, na Jesenicah, v Guštanju in Storah. Med temi investicijami je najvažnejša zgraditev metalurškega kombinata Žemenci, saj se bo z njim proizvodnja valjanih in drugih proizvodov v zeniški železarni povečala za 220.000 ton letno. Z vsemi navedenimi investicijami v železarski industriji se bo letna proizvodnja povečala približno za 350.000 ton raznih proizvodov. Z razširitevijo težke industrije se ustvarja trden te-

srebro ostalo idrijskim topilcem in ne bo izhlapevalo skozi dimnik, ki stoji na visokem griču že desetletja, v ozračje. S tem, ko bodo prestavili separacijo zraven topilnice, bodo izboljšali prevoz rude. Od jaška »Lelok« bo speljana žilnica in po njej bodo prevažali rude. Odpadel bo »idrijski tramvaj«, ki prevaža dragocenost iz sredine mesta do topilniških naprav. Preuredili bodo tudi transporti globoko pod zemljo. »Nebotičnik« s 14 nadstropji, kakor bi lahko imenovali idrijski rudnik, seveda so ta nadstropja pod zemljo, bo dobil drugačno lice. Tam, kjer stoji, bo naprave separacije, bodo lahko zgradili moderne stavbo, ki bo v posonskih idrijskemu rudniku.

Prav te dni obnavljajo v Idriji najstarejše gledališče poslopje. Se iz časa Marije Terezije stoji tamkaj. Doselej je bilo zapuščeno. Kaj kmalu pa bodo v njem imeli prireditve in kino predstave.

Spomnimo se še na idrijske žene. Cudovite umetnine razposiljavajo po svetu. V zimskih večerih, ko ni drugega dela, klekljajo in usvarjajo iz posebne vrste sušanca čudovite umetnice. Idrijske čipke poznaajo že v Ameriki, Franciji, Holandiji in tudi drugod. Tudi one s svojimi preprostimi ročkami ustvarjajo bogastvo svojih domovin. Za drag denar jih prodaja na tujem trgu podjetje »DOM« in zanje dobimo stroje.

V Idriji je zavel duh novega časa. Rudarji sami upravljajo podjetje. Se stajajo se na sejah in sestankih, ugibajo in računajo, predlagajo in urešnjujejo. Vse v pročit domovine, ki šele sedaj diha s polnimi prsi.

Klekljanje idrijskih čipk

Po domovini

V Zagrebu so odprli letni vzorčni velesejem, na katerem sodeluje okrog 600 industrijskih podjetij iz naše države. V paviljonih je razstavljenih bogata izbira izdelkov naše industrije, ki kažejo prizadevanje podjetij, da bi čim bolj razširili esenciman in svoje izdelke čim bolj okusno opremila za trg. Po bogatem asortimentu se zlasti odlikuje nekatera podjetja živilske, tekstilne in kemične industrije.

Jugoslovanski poljedelci so dobili nove traktorje. Od 2.190 traktorjev, ki jih je Jugoslavija naročila pretekloga novembra, je do sedaj prispele 457, in sicer iz Nemčije, Italije, Velike Britanije in Francije. V Glavnem zadrževalnem zvezu Jugoslavije računa, da bo do spomladi prispele v Jugoslavijo okrog 1.600 traktorjev. Samo iz Velike Britanije bo do 5. februarja prispele 698 traktorjev in 590 pluhov. Ze prispele traktorje so razdelili zadrževalnem zvezam v posameznih republikah ter jih že uporablja pri zimskih delih.

Spomnimo se še na idrijske žene. Cudovite umetnine razposiljavajo po svetu. V zimskih večerih, ko ni drugega dela, klekljajo in usvarjajo iz posebne vrste sušanca čudovite umetnice. Idrijske čipke poznaajo že v Ameriki, Franciji, Holandiji in tudi drugod. Tudi one s svojimi preprostimi ročkami ustvarjajo bogastvo svojih domovin. Za drag denar jih prodaja na tujem trgu podjetje »DOM« in zanje dobimo stroje.

V Idriji je zavel duh novega časa. Rudarji sami upravljajo podjetje. Se stajajo se na sejah in sestankih, ugibajo in računajo, predlagajo in urešnjujejo. Vse v pročit domovine, ki šele sedaj diha s polnimi prsi.

— Te dni je priplula v reško luko jugoslovanska ladja »Sutjeska«. Tudi ta parnik je v Biskajskem zalivu zajel velikih vihar približno 180 milij od španske obale. »Sutjeska« se je dolgo borila z ogromnimi valovi. Plovba je bila tako težka, da ladja ni napravila niti ene milije na uro. Komandant ladje Zdravko Mađešević je že večkrat hotel dati signal SOS, toda tegata ni storil, ker je bilo v tem času na morju mnogo drugih parnikov, ki so pošljali pozive na pomoč. Po velikih naporih je komandantu »Sutjeske« uspelo, da ladjo 29. decembra izvleče iz nevarneocene. Parnik je dobil nekoliko manjših poškodb, toda kljub temu je zaradi spremnosti in hrabrosti komandanta in celotne posadke z enomečno zaksnitvijo pripelj v reško luko. V podobni, toda manj nevarni situaciji je bil tudi jugoslovanski parnik »Dubrovnik«, ki je plul iz Anglije v domovino ter končno srečno prispel v splitsko luko.

Najmodernejni mlin v državi. Kolektiv mlinov »3. januar« v Pulju je izdelal najmodernejni mlin v naši državi. Mechaniziran je teko, da zadostujejo trije delavci za vse delno pri strojih v šestih nadstropjih. Delo je razdeljeno na tri izmene. V enem dnevu nameljejo 4–5 wagonov moke. Producija tega mlina je zdaj dvakrat večja kakor je bila leta 1948.

Dviganje potopljenih parnikov na Severnem Jadranu. Reka in neka druga pristanišča na Severnem Jadranu bodo letos popolnoma očiščena od potopljenih ladij v reški luki. Letos bodo očistili tudi luko raških rudnikov in Ladjevdelnico Žurkovo. V reški luki bo ekipa podjetja »Brodospas« prihodnji mesec dvignila potniške ladje za obalno plovbo »Salvatore«, »Istriak« in »Pelješak« ter rešilno ladjo »Aktion«. V zriliu Raše bodo dvignili parnik »Karpante«, ki odgovarja tipu ladje naše obalne plovbe »Pelješack«.

Tovarna papirja na Reki slavi letos 125-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti bo tovarna izdala poseben album, v katerem bo pokazala zgodovinski razvoj tovarne in njene uvozne na svetovnem trgu in doma. Tovarna je lani dosegla rekord v izvozu cigaretnega papirja. Izvozila je 1.113 ton, in sicer največ v države Blížnjega v Srednjega vzhoda. Te dni je tovarna sklenila pogodbo s Sijamom o dobavi 400 ton cigaretnega papirja. Letos bo izvozila cigaretni papir v vrednosti okrog 45 milijonov deviznih dinarjev.

Dva nova tipa radio-aparata. Trgovska mreža Slovenije je dobila dva nova tipa standardnih radio aparativ. Glavni deli teh aparativov so kupljeni v francoski tovarni RTA ter v avstrijski tovarni Ingelen. Lesene dele aparativov so izdelani v Ljubljani. Montažna dela so izvršili v podjetju elektrotezve v Ljubljani.

Velika Britanija in njen imperij

Velika Britanija preživila v zadnjem času težko gospodarsko in politično krizo. Churchillova vlada se je znašla namreč zaradi obrnitvenih ukrepov, ki jih zahteva sedanja mednarodna napetost, pred velikimi težavami. Zaradi uvoza velikih količin surovin predvsem za vojno industrijo znaša deficit angleške placiilne bilance preko ene milijarde 200 milijonov funtov šterlingov, medtem ko so se zlate in dolarske rezerve, s katerimi je država delno pokrivala ta deficit, zmanjšala v zadnjem času za celo milijardo dollarjev.

Da bi torej preprečila polom angleškega gospodarstva, skuša Churchillova vlada zmanjšati luknje v državnih bilanci s številnimi strogiimi gospodarskimi ukrepi, ki pa gredo predvsem na račun nižjih in srednjih slojev. Gre za znižanje izdatkov za socialno skrbstvo, ki je doživel velik razmah pred prejšnjo laburistično vlado, za zmanjšanje državnih prispevkov, za vzdrževanje nizkih cen in življenskih potrebščin ter za odpravo še manjših drugih ukrepov iz laburistične vlade v korist manj imovinskih plasti prebivalstva. Jasno je, da se laburistična opozicija ostro upira taki Churchillovi gospodarski politiki. Churchill, pravijo laburisti, je obljubljal, preden je prišel na oblast, zvišanje obrokov mena, pa jih je znižal, obljubil je sprostitev državnega nadzorstva, pa ga je poostiral, obljubil je manjšak, kar pa se je izprevrglo v nasprotje. Churchill je goljuf; je dejan Attlee. On napačno informira javnost o gospodarskem položaju v državi, samo da bisi delavcem nove težke žrtve in zavrgel pridobjitve, ki jih je priborila prejšnja laburistična vlada v kostril delavcem.

To je torej boj na nož med vladino in opozicijo. O tem se v zadnjih dneh vrstijo ostre debate v angleških spodbudnih zbornicah.

Zaradi gospodarskega položaja, v katerem se nahaja Anglija, pa so bila še do nedavnega precej v ozadju nesoglasja glede zunanjega

Izkaznice in iridentisti

Tržaški in italijanski iridentisti neprestano pogrevajo vprašanje zamejne izkaznic v coni »B« in vprašanje izgona Italijanov iz Istrskega okrožja.

S tem hoče list »Giornale di Trieste« pokazati svetovni javnosti, da se v našem okrožju preganja italijanski element, kar je popolnoma izmisljeno. Po njihovem pisanju že danes ne bi bilo nobene italijanske družine v našem okrožju.

Sovinistični list se zaletava predvsem v dejstvo, da so bile nekaterim osebam iz jugoslovanske cone odvzete tržaške izkaznice, ki so jih številne osebe dobile v Trstu na nezakonit način. Tako dejanje je po mednarodnih zakonih kaznivo, saj pomeni falsofikat. Naše oblasti so tem osebam legitimacije odvzele in jim na zahtevo izstavile nove v Istrskem okrožju pod pogojem, da predhodno razveljavijo tržaške izkaznice, 35 oseb na to zahteva ni pristalo. Tem je oblast omogočila svoboden prehod v anglo-ameriško cono.

Družbe okoli »Giornale di Trieste« to dejstvo ne moti, da se ne bi še nadalje zaganjala v naše okrožje, čeprav se zaveda, da je edina želja ljudske oblasti v coni »B« napraviti konec nezakonitom postopkom in uvesti med javnostjo spoštovanje odločb.

Pri italijanskih prebivalcih našega okrožja opazimo, da vlagajo vedno manj prošenje za izselitev. Zadnje čase prejemamo sporobila o obupnem stajnu sorokakov v Italiji, kamor so se izselili pod vplivom lažne propagande.

DVA BREZPOSELNA ITALIJANSKA URADNIKA GOVORITA O SVOJIH ZELJAH

»Jaz bi rad imel strica v vladu.«
»Jaz bi bil pa rajši zasluzni Musolinijev fašist. Takoj bi dobil odlično državno službo.«

»Ne verjamem, ker so že zdaj vsi uradi prenatrpani.«
»No, v skrajnem primeru bi me vzel v službo Togliatti, morda celo za pomočnika urednika »L'Unità.«

politike med vladom in opozicijo. Zaradi se je, ko je bivši laburistični minister Younger napsadel Churchilla, da je spremenil sicer pomirjevalno politiko do vprašanj Daljnega vzhoda. V torem pa se je začela v zvezi s tem debata v spodnji zborici. Predvidjevalo je, da bo Churchilla, ki dolž Churchilla, da je izbral v politiki Daljnega vzhoda pot, ki obhrabuje tiste struje v Ameriki, ki bi hotele vojno z ljudsko republiko Kitajsko. Sicer so to začenjali negotirane vesti, vendar obstaja dejstvo, da je Churchill poddaril na nedavnem obisku v Wa-

shington pred ameriškim senatom istovetnost angleške in ameriške politike na Dalnjem vzhodu ter obljubil sodelovanje pri morebitnem nastopu na tem področju. Laburisti zahtevajo torej, da Churchill jasno pove, kaj se je dogovoril v Washingtonu, predvsem pa zahtevajo, da konzervativna vlada nadaljuje s politiko prejšnje laburistične vlade, to je s politiko pomirjevanja in lokaliziranja vsakovrstnih sporov na Dalnjem vzhodu.

Kaj bo Churchill k temu izjavil in napravil, bomo videli v bližnji prihodnosti.

Razprava o sprejemu novih članov v OZN

Na priporočilo glavne skupščine Združenih narodov bo Varnostni svet ta teden ponovno preučil vprašanje sprejema novih članov v OZN. To je zelo važno vprašanje, ker nadaljnja odsočnost velikega števila držav v tem mednarodnem organizmu v precejšnji meri zavira njegovo splošno delovanje.

Veliko število držav, ki predstavljajo skoraj četrtino vsega prebivalstva na svetu, ni še zastopanih v OZN. Oni sprejemajo novih članov gorovijo seveda že dve leti, toda vsak poskus, da bi rešili to preče vprašanje, je privelen. Varnostni svet, ki je kompetenten o sprejemu novih članov, v slepo ulico. Vzrok temu pa je v tem, da delegati Vzhoda in Zahoda niso doslej uspelo izvesti načel univerzalnosti OZN po katerih vsaka država, ki se zavzema za mir in blagostanje svojega ljudstva, lahko postane članica Združenih narodov. Ta načela pa so sovjetski delegati prenesli popolnoma na politično področje, tako da so se izpridila v navadno politično barantanje. Sovjetom je še predvsem za to, da bi spravili svoje satelite v OZN in preprečili sprejem kandidatov, ki so imeli priporočila ostalih držav.

Sprito tega imamo danes kar 13 držav, ki čakajo rešitev svojih prečenj: Avstrija, Albanija, Bolgarija, Ceylon, Finska, Irak, Italija, Jordanija, Mongolija, Nepal, Portugalska, Romunija, Madžarska, Severna in Južna Korsija, Vietnam, Vietnam ter Libija. Ker te države vztrajno zahtevajo rešitev svojih prečenj, so Združeni narodi sklenili, da bodo se enkrat proučili posamezne zahteve in ugotovili ali imajo posamezni kandidati kvalifi-

ZGODOVINA DVOBOJA

»Kaj ge ne veš, da je nastopilo novo obdobje v zgodovini dvoboja?«

»Menda ne mislij jezični dvojboj Meksikanec Vidali! socialist Loncar v gledališču »Rossetti« v Trstu?«

»Seveda. Ali se ti ne zdi to napredek. V prejšnjih dvojbojih je tekla kri borilcev in solze sorodnikov. Novi dvojboj pa je brez krvii, le gledalcem tečejo solze — od smeša!«

kacije za sprijem v OZN. Ta sklep sam po sebi nisem islab, toda smo šedalec od praktične rešitve vprašanja. In dosedanje prakse je namreč razvidno, da vsaka velesila po svoje ceni kvalifikacije svojih predlagancev. Tako n. pr. Sovjetska zveza bo še nadalje trdila, da je njen predlaganec Bolgarija — miroljubna država in da ima vse pogoje za sprejem v OZN, po drugi strani pa n. pr., da Italija nima takih pogojev in da zato ne more biti sprejete. Da bi premostili neprilike, je bila prav Jugoslavija tista, ki se je cilno borila za načelo univerzalnosti, to je, da je treba v članstvo OZN sprejeti vse kandidate. Edino tako se bodo posamezne države brigale za obveznosti, ki jih bodo sprejete v okviru Združenih narodov in odgovarjale za svoje početje. »Jugoslavija« je dejal jugoslovanski delegat, »se ne upira niti sprejem držav, ki so ji sovražne. To pa ne samo zarađi spoštovanja načela univerzalnosti, temveč tudi zato, ker bi sprejem teh držav prispeval k normalizaciji odnosov med njimi in našo državo.«

S tem bi Moskvi uspelo ubiti dve muhi na en mah. Ponovno bi prisli kitajske sile, da se črpajo v novi vojni, hrkati pa bi še nadalje izkoriščati pricne kitajske vojake, da zaneti novo vojno žaršče.

S tem bi Moskvi uspelo ubiti dve muhi na en mah. Ponovno bi prisli kitajske sile, da se črpajo v novi vojni, hrkati pa bi še nadalje izkoriščati pricne kitajske vojake, da zaneti novo vojno žaršče.

Tunis je odgovoril na zadajo francosko noto glede vprašanja odnosov med Tunisom in Francijo. Svoji noti zahteva Tunis resna zagotovila tuniške suverenosti ter uvedbo samouprave. Francozi pravijo, da so razlike v mišljenu med francosko noto in tuniškim odgovorom tako velike, da je težko vzpostaviti pogajanja med Parizom in Tunisom.

Odbor za vojaška vprašanja ameriške poslane zbornice je sprejel zakonski osnutek za uvedbo obvezne vojaške službe v ZDA.

Zapadno nemški parlament je izglasoval volilni zakon, ki ga je predložila vlada in ki postavlja temelje za svobodne volitve v ustavodajno skupščino na vseh štirih zasedbenih področjih Nemčije.

V Clevelandu v ZDA so slovenski izseljeni ustanovili vseameriški odbor za pomoci pri graditvi slovenskega kulturnega doma v Trstu.

Dvanajst romunska graničarja sta še dni pribedala v Jugoslavijo zaradi terorja in nevzdržnega stanja, ki vladata v romunski vojski.

PODREJEN POLOŽAJ SLOVENCEV V TRSTU

Po knjigi Ive Mihovilovića »Trst problem dana«

njo šolo, 1 višjo realno gimnazijo s klasičnimi oddelki, 1 trgovsko akademijo in 1 učiteljišče. Vse te šole obiskuje 5.568 dijakov. Toda vprašanje slovenske šolskega sistema se ni definitivno urejeno. Predvsem odklanjajo oblasti zahtevajo Slovencev, da bi dobili lastno šolsko upravo, kar bi v veliki meri pripomoglo k napredku slovenske srednje šole. Ne normalno je, da o slovenskem šolskem vprašanju odločajo višji organi, ki slovenskega šolskega vprašanja sploh ne pozajmo in ki razen tega izražajo svoje sovraštvo do Slovencev v Trstu. Prav zaradi tega je ostalo nečisto nerušenih vprašanj glede slovenske šole v Trstu in okolici ali pa so bila ta vprašanja zelo površno rešena.

Slovenci se upravljajo puntajo, ker nij bilo še do danes rešeno vprašanje sistematisacije učiteljev in profesorjev na osnovnih in srednjih šolah. Celo ni zajamčena stalna študirati na univerzi — popolnoma v sovražnem duhu in diskriminatorsko. Na velike težave naletoči tisti študenti, ki so srednjo šolo ali pa prva leta univerze obiskovali v inozemstvu, to je v Jugoslaviji. Gre predvsem za študente, ki so rojeni v Trstu, ki tudi tam st眷ajo in ki imajo seveda pravico po mirovni pogodbi postati avtomatično tržaški državljanji. Univerzitetne oblasti tem osebam ne dovoljujejo vpisa na tržaško univerzo pod pretvico, da niso dokumentarno dokazali nujnost svoje odstotnosti v inozemstvu za časa študijev.

Univerzitetne oblasti ce pri tem poslužujejo starega fašističnega dekretu od 31. avgusta 1933. leta, ki

ga je fašistična oblast objavila zaroči tega, da bi preprečila odhod italijanskih državljanov na študij v inozemstvo in to iz političnih vzrokov. Študenti, proti katerim danes v Trstu zapeljajo fašistični zavon, so morali emigrirati iz Trsta s svojimi družinsnimi in političnimi vzroki, kar so bili preganjeni kot Slovenci. Toda, kakor vidimo — jih še danes preganja v Trstu fašistični zakon.

(Konec prihodnjih)

Obramba Južnovzhodne Azije

da bi bila Kitajska še nadalje odvisna od Moskve.

Zato pa vse to narekuje zapadnim velesilam veliko previndost v odnosih do Kitajske. Prav zaradi tega niso v akciji proti pekinški vladi uporabili Cangkajškove vojske na Formozi. Britanska vlada je celo priznala Macetungovo vlado v upanju, da se utegne Kitajska otrestiti sovjetskega nadzorstva. Na sprotno pa je ameriška vlada do sedaj odklanjala vsako priznanje pekinške vlade ter se tudi protivila sprejemu njenih zastopnikov v Združenih narodih.

Bližnji razvoj dogodka bo pokazal, ali je bila washingtonska vojaška konferenca zgolj svarilo proti morebitnemu napadalcu, ali pa tvoji prvi korak v organiziraju skupnega vojaškega poveljstva zapadnih velesil, Avstralije in Nove Zelandije za obrambo tihomorskega prostora.

NA KRATKO

ANGLEŠKI KRALJ JURIJ UMRL

V sredo zjutraj 6. februarja je nedavno umrl angleški kralj Jurij VI. Angleškemu dvoru je v imenu jugoslovanskih narodov izrazil sožalje dr. Jože Brilej, jugoslovanski poslanec v Londonu.

Ameriški zunanjji minister Acheson je izjavil, da bodo sporazumi z Zapadno nemško republiko uveljavljeni še tedaj, ko bo ustanovljena evropska obrambna skupnost.

Sovjetska zveza je v sredo vložila veto proti sprejemu Italije v OZN. Francoski predlog, ki priporoča sprejem Italije, je prejel v Varnostnem svetu 10 glasov proti enemu samemu, to je pustil glas Sovjetske zveze, ki je vložila veto.

Tunis je odgovoril na zadajo francosko noto glede vprašanja odnosov med Tunisom in Francijo. Svoji noti zahteva Tunis resna zagotovila tuniške suverenosti ter uvedbo samouprave. Francozi pravijo, da so razlike v mišljenu med francosko noto in tuniškim odgovorom tako velike, da je težko vzpostaviti pogajanja med Parizom in Tunisom.

Odbor za vojaška vprašanja ameriške poslane zbornice je sprejel zakonski osnutek za uvedbo obvezne vojaške službe v ZDA.

Zapadno nemški parlament je izglasoval volilni zakon, ki ga je predložila vlada in ki postavlja temelje za svobodne volitve v ustavodajno skupščino na vseh štirih zasedbenih področjih Nemčije.

V Clevelandu v ZDA so slovenski izseljeni ustanovili vseameriški odbor za pomoci pri graditvi slovenskega kulturnega doma v Trstu.

Dvanajst romunska graničarja sta še dni pribedala v Jugoslavijo zaradi terorja in nevzdržnega stanja, ki vladata v romunski vojski.

Isto študirati na univerzi — popolnoma v sovražnem duhu in diskriminatorsko. Na velike težave naletoči tisti študenti, ki so srednjo šolo ali pa prva leta univerze obiskovali v inozemstvu, to je v Jugoslaviji. Gre predvsem za študente, ki so rojeni v Trstu, ki tudi tam st眷ajo in ki imajo seveda pravico po mirovni pogodbi postati avtomatično tržaški državljanji. Univerzitetne oblasti tem osebam ne dovoljujejo vpisa na tržaško univerzo pod pretvico, da niso dokumentarno dokazali nujnost svoje odstotnosti v inozemstvu za časa študijev.

Univerzitetne oblasti ce pri tem poslužujejo starega fašističnega dekretu od 31. avgusta 1933. leta, ki ga je fašistična oblast objavila zaroči tega, da bi preprečila odhod italijanskih državljanov na študij v inozemstvo in to iz političnih vzrokov. Študenti, proti katerim danes v Trstu zapeljajo fašistični zavon, so morali emigrirati iz Trsta s svojimi družinsnimi in političnimi vzroki, kar so bili preganjeni kot Slovenci. Toda, kakor vidimo — jih še danes preganja v Trstu fašistični zakon.

(Konec prihodnjih)

Sajenje korenjakov s sadilnim klinom

V Istri in po vseh primorskih vinogradnih krajih so začeli obnavljati vinograde v večjem obsegu, zlasti v kmečkih delovnih zadrugah. Pojavila se vprašanje, kajšen trin material bomo sadili, da bomo čimprej prišli do rodnosti vinograda? Najhitreje bi prišli do redovitnosti, če bi sadili prvovrstne cepljenke, teh pa zaenkrat nimamo, zato se bomo odločili za dobro ukoreninjene korenjake ali ključe in te ceplili (požlahtnili) na stalnem mestu.

V teh krajih je navada saditi ključe s sadilnim klinom in se tudi dobro obnese, samo obnovitveni postopek je prepočasen.

Priporočljivo bi bilo saditi dobro ukoreninjene korenjake in bomo imeli pridelek najmanj leto do dve leti prej, kakor če sadimo ključe. Pri tem pa se pojavi vprašanje, če sadimo korenjake v jame, se sajenje do 75% podraži. Zato bi priporočal saditi korenjake s sadilnim klinom, kar bo le nekoliko počasnejše od sajenja ključev. Tako bomo prišli do hitrejše rodnosti, kar bo poplačalo razliko v ceni za nabavo korenjakov in razliko pri porabi delovne sile pri sajenju.

Sajenje korenjakov s sadilnim klinom izgleda takole:

Korenjakom, namenjenim za sajenje, prikrajšamo korenine na 2 cm, poganjke pa vrezemo na eno do dva očesa. Korenjak namesto v mešanico kravjaka in zemlje, da se korenine pred sadiljivo osvežijo. Z leseno, še bolje pa z železnim drogom napravimo na mesto, kjer nameravamo saditi luknjo 55 do 60 cm globoko in 6 do 7 cm široko. V napravljeno luknjo damo najprej nekaj pesti zrelega drobnega komposta, nato posadimo trto (pravilno globoko), nakar damo zopet nekaj pesti komposta ali drobne humozone zemlje, da se laže ukorenini trto, z drobnejšim klinom pritrdim k zemlji in nato luknjo zasujemo in trto poknjemo z zemljo. Zemlja za to sajenje mora biti vlažna, sicer se luknja sproti zasipa.

Ta način sajenja zahteva le nekoliko več dela kot sajenje ključev in se ga z dobrim uspehom poslužujejo v Brdih in na Vipavskem tudi za sajenje cepljenek ter se bi vsekakor tudi v ostalih krajih dobro obnesel. Priporočljivo bi bilo, da bi KIDZ začele saditi na način, ki smo ga opisali.

G. T.

Nekaj nasvetov o sajenju krompirja

Gledate gojite krompirja moramo predvsem omeniti, da je krompir rastlina, ki ni posebno izbirna glede zemlje. Ima pa precejšne zahteve glede obdelave in gnojenja. Zemlja, namenjena tej kulturi, mora biti pravočasno (po možnosti že v jeseni) precrana. Najboljše gnojilo za krompir je zrel hlevski gnoj ali kompost. Hlevski gnoj moramo pravočasno (ob času orana) plitivo zaorati. Če nimamo na razpolago dovolj hlevskega gnoja, dopolnilno gnojenje z umetnimi gnojili. Ne smemo misliti, da lahko z umetnimi gnojili nadomestimo hlevski gnoj, ki je in bo postal za vedno »kralka« vseh gnojil.

V večini naših razmer se je do sedaj najbolj obnesla tale formula razmierja med tremi glavnimi umetnimi gnojili, ki so pri nas v rabi: superfosfat 5 — kalijeva sol 1.5 in amonsulfat 1.5, kar pomeni, da moramo krompir gnojiti na vsakih 1000 m² s 50 kg superfosfata, 15 kg kalijeve soli in 15 kg amonsulfata. Umetna gnojila ne smejo priti v dotik s sem, krompirjem. Gnojila moramo trositi pred sajenjem, hlevski gnoj pa, kakor smo že omenili, podorati. Gledate debelosti krompirja, ki ga sadimo, delajo kmetje dosti napak. Uporabljati moramo čimmanj rezanega krompirja. Najbolj prikladno seme je srednje (jajče) debelosti s 5 do 8 očesi. Debelejše seme lahko prerežemo le v dva kosa. Razeti krompir na več kot dve očesi je nepriporočljivo. Prerezani krompir se mora pred sajenjem na prerezanem mestu dobro posušiti. Zelo napreden je način priprave krompirja za sajenje, ki ga uporabljam nekateri naši kmetje, ko krompir silijo. S siljenjem krompirja pred sajenjem občutno skrajšamo vegetacijsko periodo rastline in to je za naše podnebne hazmere velike važnosti. S siljenjem poskusimo ka-

lilno moč in vrednost semena. Bolni ali na drugi način pokvarjeni gomolji ne skalijo ali pa poženjejo tenke nit. Vse te gomolje moramo odstraniti in jih uporabiti za prehrano.

Pred sajenjem namakamo krompir 24 ur v 1.5% raztopini modre galice in apna, da uničimo kali peronospore in drugih škodljivih gliv. Po namakanju moramo krompir posušiti. Druga napaka nekaterih kmetov je, da sadijo pregosto. Vrsta od vrste ne sme biti oddaljena manj od 15 cm in razdalja med posameznimi gomolji ne manjša od 30 cm. Tudi pregloboko ne smemo saditi.

Ce imamo namen saditi med krompir komizo ali katero drugo rastlino, naj bo razdalja med gomolji še večja. Krompir ne smemo saditi pregloboko. Vse je odvisno od zemlje. V rahli in na suhi občutljivi zemlji sadimo lahko 15 do 20 cm globoko, medtem ko v zemlji težje narave ne smejo priti gomolji globlje od 5 do 6 cm.

Velike važnosti pri gnojenju krompirja so tako imenovana kulturna dela v času razvoja rastline (pletetje, okopavanje, osipanje). Gledate teh opravil je omeniti, da v plitvi in rahli zemlji ne smemo osipavati preveč na visoko, ker s tem povečamo površino zemlje in se ta prej posuši. Bolje je večkrat posevke okopati in opleti, kot enkrat osipati. Zgubili bomo mogoče malo več časa, toda s tem bomo povečali pridelek.

O bolezni in škodljivcih na krompirju bo govora v enem od naslednjih člankov.

J.

Naši kmečki pregovori

»Lepa zima — siromašna mati.«

*

»Kdor se boji leda v času oranža — ga bo prosil v času žetve.«

*

»Lahko je osedlanega konja zahatik.«

*

Vsaka obrt ima svoje nadlove.

Kaj mora vedeti napreden — živinorejec o vitaminih

Vsek napreden živinorejec dobro ve, da poleg glavnih hraničnih snovi v hrani (beljakovine, masti, škrob in ručnične snovi) imajo posebno analogo v prehrani živine na splošno vitamini. To so posebne snovi, ki jih dobimo večinoma v sveži krmu v zelo majhnih količinah, vendar brez tega se živali ne morejo pravilno razvijati. V poštev pridejo vitamin A, B1, B2, C, D in E vitamin.

Kakšno vlogo igrajo ti posamezni vitamin?

Vitamin A je neobhodno potreben mladi živini. Brez njega se živina slabu razvija in je podvržena raznim bolezniom. Ce živali primanjkuje

tega vitamina, zastaja v rasti, ne izkorisča dobro ostalo krmu ter vsled tega hira in slab ter od nje nimamo posebne koristi. Kje dobimo največ tega vitamina? Največ ga je v dobrem — pravočasno pokošenem sevu, posebno v detelji. Nadalje vsebujejo vitamin A korenje, semena strošnic (grah, bob, grašica), oves, koruz, kisan krmu. Zelo bogato na tem vitamunu je ribje olje.

Vitamin B1 pride v poštev pri živčnih obolenjih. Največ tega vitamina dobimo v zeleni krmu, kisan krmu in v otrobih.

Vitamin B2 pospešuje rast živali, enako kot vitamin A. Žival, ki ima na razpolago dovolj tega vitamina, bolje izkorisča krmu in je odpornnejša proti kožnim bolezniom. Nahaja se v istih krmilih kot vitamin B1.

Vitamin C je uspešno sredstvo proti skorbutu. Skorbut je bolezen, ki jo ugotovimo, ko živali oteče zobno meso in zglobi, ko krvavi itd. Dobimo ga v sveži krmni, v krompirju in korenju.

Vitamin D pride v poštev pri kostnih boleznih (rahitis — kostojomnica). Te bolezni so pri nas zelo razširjene. Do sedaj so kostne bolezni zdravili večinoma s klajnim apnom. Ugotovili so, da so snovi brezuspešne, če krmna ne vsebuje vitamina D. Največje količine tega vitamina vsebuje dobro seno (posebno seno detelje in lucerne). Od znanih dodatnih krmil, ki vsebujejo vitamin D, navajamo ribje olje, mleko, maslo in jajčni rumenjak.

Vitamin E preprečuje neplodnost živine. Tega navadno ne primanjkuje v ruti.

Dober kmetovalec ne bo zanemarjal čiščenja sadnega drevja, saj se mu to jeseni trud bogato poplača.

Drobne novice iz kmetijskega sveta

NOVI STROJ ZA SAJENJE DREVES

V zadnjem času so sadjarji ZDA uveli novi stroj, ki z uspehom sadji drevesne sadike na stalno mesto. Jaso je, da je zbulil ta stroj veliko zanimanje pri kmetovalcih vsega sveta. Medtem ko en dober delavec posadi na dan le 80 do 100 dreves, dva delavca s pomočjo novega stroja posadita na stalno mesto kar 14.000 dreves v istem času.

Te številke nam kažejo ogromno korist stroja pri prihranku delovne sile, ker v istem času opravlja delo 140 delavcev.

Stroj dela v vsaki zemlji, tuji v zemlji, ki je pokrita s travno rušo ali grmovjem. Uporabimo ga torej lahko tudi pri pobiranju vrtnin.

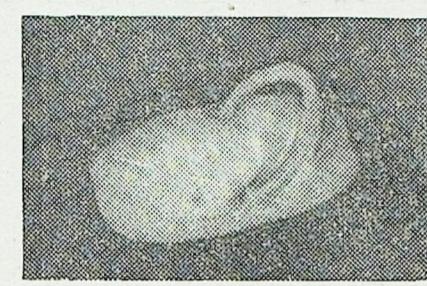
delati v strmih legah in na kamnitem terenu. Vrednost stroja je v hitrosti dela, to posebno, ker v jeseni ali spomladi imamo malo število ugodnih dni za sajenje. S tem strojem bo prav tako odpadel problem obnove sadovnjakov in morda tudi vinogradov.

NOV STROJ ZA POBIRANJE SADJA

Neki industrijač iz Portlanda je izdelal novi stroj, s katerim hitreje pobira sadje kakor z roko. Ta stroj je univerzalen, ker ga lahko uporabimo tudi pri pobiranju vrtnin.

VISJI HEKTARSKI DONOS PSENICE

Na poizkusni postaji za genetiko v Kirgizih proučujejo, nove visoke dobre sorte pšenice. Genetisti te postaje smatrajo, da s pomočjo selekcije, ki jo vršijo na pšenici znanstveni zavodi zapadnih držav, ni mogoče dosegiti mnogo večji hektarski donos. Kordarna višina s to selekcijo naj bi bila le 40 do 50 stotov na ha. Da bi prekoračili to mejo, vodijo ruski strokovnjaki poizkuse po drugi smeri. Oni hočejo izboljšati neke sorte, ki imajo večjasti klas in zelo kratko lamo. Navajajo predvsem zelo zanimivo sorto pšenice po imenu »Veliki bes — bas — bidaj«, ki ima visoko produktivnost. Do istih sklepov so prišle še druge selekcionske postaje z drugimi novimi visoko dobonsnimi sortami pšenice, ki imajo prav tako večjasti klas. S temi sortami in s posebnimi agrotehničnimi ukrepi hočejo ruski genetiki dvigniti hektarski donos pšenice na 100 stotov.

Miroslav Vičič iz Postojne je našel pri izkopavanju krompirja zanimiv pojav in sicer v krompirju zaraščen železen obroček. Ta predmet se nahaja v prirodoslovni zbirki Notranjskega muzeja v Postojni.

GOSPODARSTVO

Nov sistem javnopravnih dajatev v proračunu FLRJ

IV.

DAVEK NA DOHODEK (DOHODNINA)

Davka na dohodek je več vrst, in sicer se plačuje:

- a) na dohodke od zemljišča (zemljarin),
- b) na dohodke od zgradb (zgradarina),
- c) na dohodek od osebne delavnosti (prihodnina) in
- d) na dohodek od drugega premoženja in premoženskih pravic (rentina).

V glavnem davek na dohodek ne predstavlja nekih posebnih novosti. Nove so le davčne stopnje na dohodek, ki smo jih v glavnem že na tem mestu obdelali.

Kategorije davčnih zavezancev na davek na dohodek so:

- a) kmetijska gospodarstva,
- b) obrtniška gospodarstva,
- c) gospodarstva privatnih poklicev,
- d) gospodarstva lastnika premoženja oziroma premoženskih pravic, ki donašajo dohodek.

Vičina davka na dohodek se po pravilu določuje po števku dohodkov dobročasnega zavezanca. Toda vsak dohodek, ki se sešteva, se ločeno ugotavlja in izkazuje. V davčno osovo, od katere se odmerja davek, se ne vstreva dohodek, ki se izdeluje v dobročasnem razmerju.

Stopnje davka na dohodek se določujejo po kategorijah davčnih zavezancev in so po pravilu progresivne. Kategorije davčnega zavezanca se določujejo po vrsti pretežnih dohodkov, od katerih se odmerja davek na dohodek.

Pri odločevanju dohodkov od zemljišča pa prinaša osnovni zakon o družbenem prispevku in o davkih novost v tem, da se kot dohodki na zemljišča ne računajo dejansko ustvarjeni dohodki, nego dejansko možni dohodki v smislu katastrskih čistih dohodkov. Gledate na to se davek na zemljišča določuje po površini zemljišča, po njegovih kakovosti (boniteti) in vrsti obdelave (po kulturi) na temelju katastrskih podatkov. Ce se zaradi elementarnih nezgod v večji meri zmazlja dohodek iz zemljišča davčnega zavezanca, se lahko odpisne davek v sorazmerju s prizadejano škodo. O tem bo vladu FLRJ izdala podrobnejše predpise.

Državljanji in pravne osebe pla-

čajo davek na dohodek tudi od dohodkov, ki izvirajo iz druge države, kolikor se na dohodke v drugi državi ne plača davka.

Lokalna doklada

Lokalna doklada je novost novega sistema javnopravnih dajatev v proračunu. Dočim gre dohodnina v korist proračuna republike, okrajev in mest, gre lokalna doklada izključno v korist proračuna lokalnih organov ljudske oblasti. Lokalna doklada se odmerja v določenem odstotku na davek na dohodek. Uvaja se za kritje lokalnih potreb okrajnih, mestnih in občinskih ljudskih odborov.

Priporočenje navodila o tem, na katere oblike davka na dohodek, z katere potrebe, pod katerimi pogoji in v kakšni višini se uvaja lokalna doklada, bodo izdane skupno z izvršilimi predpisi k osnovnemu zakonu o družbenem prispevku in o davkih izrecno določa, da lahko občinski in mestni ljudski odbori na podlagi sklepa zborov volivcev kraja, občine oziroma mesta uvedejo krajevni samoprispevki za posamezni kraj, celo občino oziroma mesto. Iz tega sledi, da je po novem zakonu krajevni samoprispevki javnopravno obvezni, če ga občinski ali mestni ljudski odbor z odlokom uvede z navedbo namena, skupnega zneska, osnove in stopnje. Občinski ali mestni ljudski odbor se z njim strinja.

Krajevni samoprispevki in rentnine

Za obračunavanje dohodnine od drugih poklicev izven obrtniških so predpisane naslednje stopnje:

od davčne osnove do 12.000	%	od osnove nad 12.000
od 12		

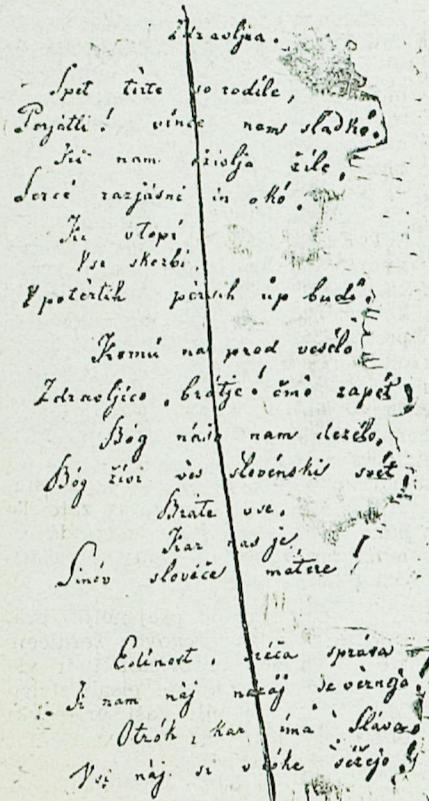

Pesnik ljubezni in svobodoljubja

Nadaljevanje s 1. strani kultur: od starogrške pa do mogočnega valovanja tiste smeri romantične, ki se ni zamaknila v katoliški srednji vek in v onostransko, ampak je bila izraz stoljetja zaničevanja snovanja preprostih ljudi, ki je ustvarjalo bogastvo narečij, pesmi, pravljice, pripovedki, melodije, plesov, vezenin in še marsičesa dragocenega.

Prešeren sam je bil eden od tvorcev te smeri, te ljudske romantične struje, ki je ustvarila v evropskih književnostih in v glasbi toljekolepih vrednot. Bil je njen, vseh feodalnih spon docela osvobojeni, svobodno misleči genialni predstavnik, eden od največjih in najplemenitejših pesnikov stoletja, čeprav je to stoletje rodilo več pesnikov kakor katerokoli poprej.

Prešerna je obvarovalo črnogledstvo poznavanje neizprosno težke poti zgodovine, kakor jo je gledal v

Faksimile cenzurirane »Zdravlje« brdkih usodah velikih ustvarjalcev svetovnega slovstva (glej Glosa), pred črnogledrstvo ga je obvarovala vera v izjemno, odrešjujoče poslanstvo poetov.

(Slanu se svojega spomni, trpi brez miru!), črnogledost ga je obvarovala živa želja:

De zbudil bi Slovenšno celo,
de bi vrnili k nam se časi sreče.
Vse to je dajalo njegovim pesmim,
kakor poje v »Sonetem vencu«,
moč vrasti neveselok.

Prešeren je bil neločljiv in bo zato tudi stal neločljiv od svojih rojakov: saj je glasnik novega prebujenja, napredka in svobode in ne samo pesnik svojih nesrecnih ljubeznih in neprekosljivi mojster najtežjih pesniških oblik.

Prešeren je ljubski pesnik v visokem pomenu te besede, postaja vse bolj duhovna last vsega naroda, ker je svojo osebno usodo čudovito družil z usodo svojega naroda, ki

mu je pokazal zgodovinsko smer in ustvaril vstop v svetovno književnost prej, preden se je zaostalo in zaničevalo ljudstvo zavedelo kot narod.

Prešeren je že v svojih prvih pesmih genialno dvignil govor svojih staršev v priroden, slikovit in plemenito melodiozen, z vsebino čudovalo skladen in ubran pesniški jezik.

Z leti je postal zavestno in še vse bolj preprost, vse bolj ljudski, a zato nič slabkejši. Nasprotno! Prispodobe iz grškega bajeslovja in druge nedomačne province so v poslednjih Prešernovih pesmih skoraj zginile. Pesni se je poglobil v ljudsko pesem, jo prirejal, »osnažil« (na pr. Lepo Vido), kakor so takrat pravili, in vzel iz ljudske pesmi najlepše tudi zase, zavestno pesnil pesmi kmečkim fantom po volji (Stanku Vra u v pismu 1843. leta). Takrat je dosegel tako preprost, a silovito zgovoren in izbrušen pesniški izraz, kakor nam je znan na pr. iz »Nezakonske materje«, in pesmi, o katerih je zapisal slovstveni zgodovinar Stodnik, da je s »čarovno preprostostjo besede in milino izraza« — »najsilovitejši ugovor zoper krvico v hinavstvo družbe in posameznikov« zoper preznačilno lažno moral, ki je na kmetih še do nedavnega povzročala toliko tragedij, zlasti detotorov, toliko nasilj zoper naravo.

Svobodoljubje, ljubezen, lepotičustev in plemenitost misli, ubran med vsebino in obliko — vse te in druge vrednote Prešernove pesmi so z vsakim novim pokolenjem dobivalo venomer večje priznanje in nam postajale iz roda v rod vse večja spodbuda v boju za obstanek, svobodo, napredek in priznanje naturnosti v živiljenju ljudi.

Prvi so začutili veličino Prešerna posamezniki, ki so kakor Janez Trdina doživeli še kot dijaki meščansko revolucijo 1848. leta; s Prešernovim izročilom ob strani je mlado-slovenska trojica Levstik-Stritar-Jurčič zrušila staroslovensko cesarju in veri vdano kulturno reuščino Bleiweisa in Koseskega. V znamenju Prešerna je ob stoletnici njegovega rojstva poudarila svojo vedrino slovenska moderna. Prešernova pesem je poklicala marsikoga v boj proti fašističnemu nasilju in ga spremljala v zapore, v taborišča, v izseljeništva, na bojišča in moriča, v gozdove, iz njih v svobodo. In nedeki borci so padli s Prešernovimi poezijami v srcu in z drobno knjižico teh poezij na srcu. Zato ni čudno, če so Prešerna, ki so ga nekoč živega kot frajgajsta zasedovali Metternichovi vuhuni, hoteli zapreti tudi Mussolinijevi kvesturini: »bandita Prešernak med okupacijo v Ljubljani, skoraj sto let po njegovi smrti.«

Pa ga seveda niso našli, saj je bil povsod, kjer so bili uporniki, in zato neuničljiv, kakor je neuničljiv narod, ki ljubi svobodo.

SNG IZ TRSTA GOSTUJE:
Nedelja, 10. II. ob 18.30: Školje: Shoenherr: »Satan v ženskia«.
Sobota, 9. II. ob 20. uri: Školje: Torek, 12. II. ob 20. ur: Dekani: Sreda, 13. II. ob 20. ur: Piran: Četrtek, 14. II. ob 20. ur: Smarje: Schurch: »Pesem s cestek.«

Župančič o Prešernu

Trubar je bil prvi, Prešeren je edini, Castitičivo in vsega spoštovanja vredno je, kar je storil za nas Trubar. In vendar: aki bi Trubarja ne bilo, bi bil njegovo nalogu opravil kdo drug. Malo pozneje morda, toda opravil bi jo bili prav gotovo. Da ni Prešeren zastavil peresa, ne bi bil mogel njegovega dela opraviti prav nobeden drug. Zakaj Trubarjevo delo je bila stvar treznega pogleda, umske moči, verske gorečnosti in dobre volje. Prešernovo pa stvor genija, ki je enkraten v nenadomestljiv: skrivnostno snovanje, pri katerem so vse človeške zmožnosti strnjene za silovit zagor, da se iz njega rdeče čuda kakor sama po sebi.

Brez Prešerena bi bili Slovenci ostali v somraku, narod brez genija, ljudstvo brez luči: strahota je pomisli na takšno temno vrzel, na takšno zavajajočo praznino in njene nasledke za našo kulturo, kajti zavedajmo se: kar pri nas poslej piše in poje, se oslanja na Prešerena in njegovo genialno delo. Ves curek ustvarjanja, ki se imenuje slovenska literatura in kultura, izvira iz tega bujnega, čistega studenca. To je življa, ozivljajoča in optajajoča voda, vse, kar se je skušalo uveljaviti brez Prešerena, ati se je drznilo uveljaviti celo proti Prešernu, je zastajajoča mrtva voda, ki se brez zvezne z blistrim osrednjim strženom izgubila v stranske zatone in zajeze, se sproti usmrjava in kuži cračje. Vsi pravi pisatelji pri nas, ki so res bogatili slovensko duševnost, vse, s katerih imeni je zvezan napredek slovenskega slovstva, so se priznavali k Prešernu, so gledali v njem nedosežnega mojstra, vodnika in vzornika. Prešeren je vsem pravem, res naprednem prizadevanju slovenskih ljudi vedno in povsed pričuječ.

Pevčevu srce je tudi po sto letih neiztrohnjeno srce, Prešernov genij živi s svojim narodom, zvest mu do zadnjega v vseh burjah časa.

D. Prešern

Mimirno plávala bimója bárka

MORNAR

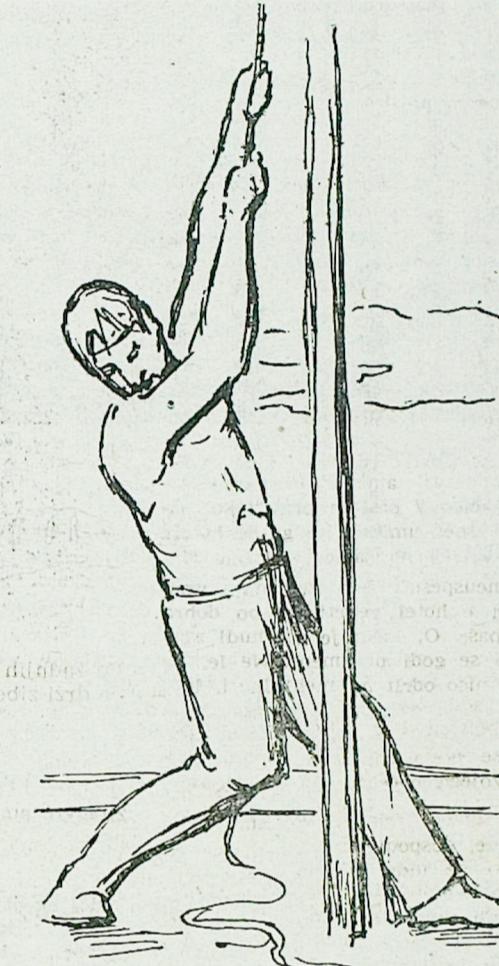
In ezvesta, bodi zdrava!
Colnič po mene plava,
na barko kliče streł.
Po zemlji varno hodi,
moj up je šel po vodi,
mi drug te je prevzel.

RIBIČ

Mlad ribič cele noči vesla,
visoko na nebu zvezda migla,
nevarna mu kaže pota morjá.

Vec let mu žarki zvezde lepé
ljubezen sijejo v mlado srce,
mu v prsih budijo čiste želje.

Ak' kaki vihar od dače preti,
ak' kaki se morski som privali,
ak' kako mu brezno nasproti reži,
na zvezdo gled'joč vhiti, bō otet;
mlad ribič od čistega ognja vnet,
po morju je varno veslav več let.

Enkrat se valovi morjá razdelé,
prikažejo 'z njih se dekleta lepé,
do pasa morska dekleta nagé.
Se kopljejo, smejava, tak pojó:
»O, srečen ribič, srce zvestó!
Kak' dolgo še misliš ti gledati v njo?«

Povej nam, ribič, povej zares,
al' čakaš, da pade zvezda z nebes,
al', da bi k nji zletel, čakaš peres?

Biló bi drugemu čakat' dolg čas,
biló bi drugemu čakat' mraz,
bi drugi se ne ogibal nas.

Nocoj bi drugi odprl oči,
bi videl, kak' blizu Streleca stoji
lepotá, ki zanjo srce ti gori. —

O, res je, da bi tako ne biló!
Vse res, kar dekleta morska pojó;
obup mu zaliva srce zvestó.

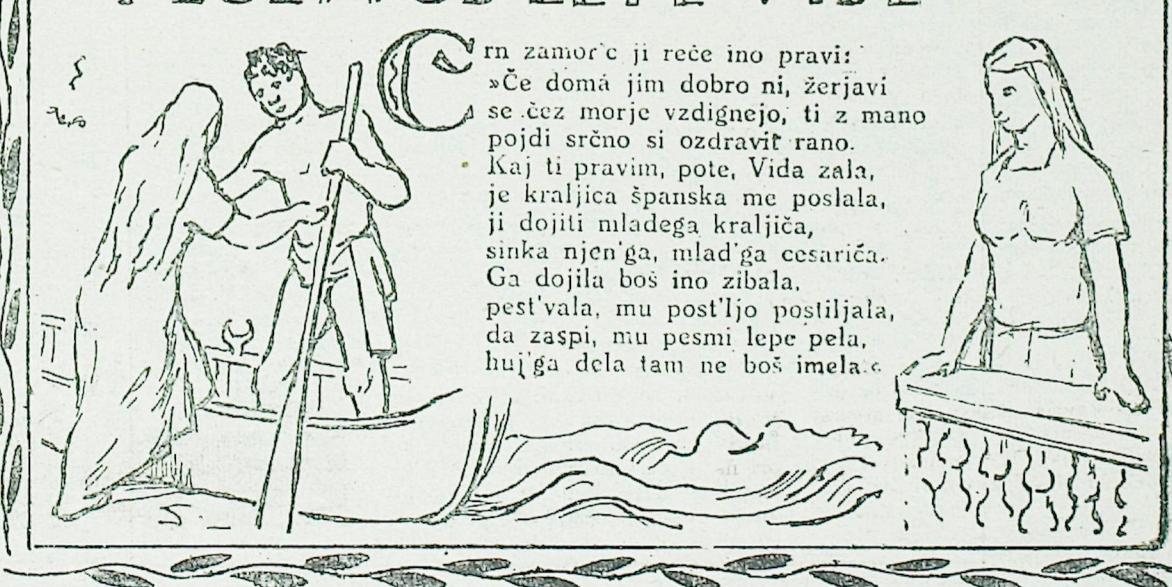
Fant s celo močjo se v veslo vpre,
ni mar skalovjá mu, viharjev ne,
nič več se na zvezdo ne ozre.

Naprej brez mirú svoj čoln drví;
al' tak' za pevkámi ribič hití,
kdo ve, al' sam pred seboj beži?

Zgubljen je, vtopljen, se bojim;
kdo ljubi brez upa, ga svarim;
nikar naj ne veslá za njim! —

Po morju barka plava,
nezvesta, bodi zdrava,
što tebi sreč zelím!
Po zemlji srečno hodi,
moj up je šel po vodi,
le jadrajmo za njim! —

DESEM OD LEDE VIDE

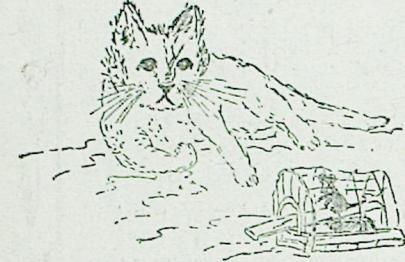

Crn zamorč ji reče ino pravi:
»če domá jim dobro ni, žerjaví
se čez morje vzdignejo, ti z mano
pojdí srčno si ozdraví ranó.
Kaj ti pravim, pote, Vida zala,
je kraljica španska me poslala,
ji dojiti mladega kraljica,
sinka njen'ga, mlad'ga cesariča.
Ga dojila boš ino zibala,
pest'vala, mu postljo poštijala,
da zaspí, mu pesmi lepe pela,
huj'ga dela tam ne boš imela.«

Maček, ki je zibal miško

Grdo obrekujem strica muca, ko pa sem to zgodilo. On, okrutni sovražnik vsega mišjega rodu, da bi se ponial in zibal mišjo nadlogo in nadlego? Tega nikoli! Samo naključje — nesrečen slučaj!

Tako je bilo. Miška prileže iz luknjice — prav kakor v tisti star, poučni zgodbici, samo ne prav iz iste luknjice — prileže in ugleda novo past. »Oho, vidiš jo, past! Zviti ljudje polože na prečni klinček deščico, da teče radovedna miška po njej in k

pride čez polevico, potem zdrsne v vodo — v smrť! A me miši smo mordreže kot ljudje. Me dobro poznamo take svijače. Načas pojdem v past, se zagugam na deščici in brez strahu pritečem ven!

Miška steče skozi ozka vratca v past, maček pa skoči s peči nanjo in poizkuša s tačico dosegči miško v pasti, pa v hodo v past je ozek — tesna pot v smrt samu za miške. Toda miške deščica ni zagugala v vodo niti spričo mačka. Trdno na sredi deščice se je držala miška, in ko se je iztezala po njej tačica, se je dvignila više, da je ni dosegla, potem se je spet zagugala proti izhodu, da bi ušla, kadar bi se maček kam zagnal ali zamislil. Maček pa se ni zagledal, niti zamislil. Pridno je iztezel tačico v past in prav tako pridno se spet umikal, ko ga je hotela miška zadele po žepici z deščico.

To neuspešno delo zagleda gospodar, ki e hotel vedeti, če bo dobra nova past. O, kako je bil hud! »Torej, to se godi pri meni! Ne le, da me še niso odrli na mehi! In ti, leni maček! Ali res nimaš drugega dela? Pojdji rajši dremat za peč in sanjam, kako se norčujejo miši iz tebe zaradi tvojega početja!

Muč zavrne mirno: »Potem ti miška uide, gospod!«

Meni ne uide, saj je v pasti. A ti je ne spraviš nikoli iz nje. Morda meniš, da s stradanjem? Kaj še! Prej boš ti lačen, nemarneš! Poberi sel Miško dobim iz pasti jaz, ne ti,« robanj gospodar.

Maček počasi odkoraka in mrmlja: »Jaz sem imel miško že ujet, zakaj loviti znamo mi. Cloveku pa uide, pravim!«

»Mačku pa ne, dokler jo ziblje,« pristavi škodčljivo gospodar. Tedaj je že svignila miška iz pasti mimo njega v najbljajočo luknjo. Gospodar se jezi in prijemele za brado, maček pa ponosno odhaja z dvignjenim repom kakor kosec s koso s pokošenega travnika. Gospodar zatoži do-

ma družini mačka in njegovo početje. Daleč naokoli, najbrž po vsem svetu so raznesli ljudje mačkovo smolu tistega dne. Maček pa še danes ponosno dviga rep, kakor da ponavljaja trditve: Miši loviti znamo samo mi, človeku pa uhajajo celo iz pasti.

Hvaležni medved

Ob robu gozda je stala hišica. Pred njo je sedela mati in šivala. Poleg nje v zibelki je ležalo dete. Mati je z nogo poganjala zibelko in polglasno pela:

»Aja tutaja, sinek zaspi, sonček na nebuh zate žari. Aja tutaja, sinek zaspi, zvezdica zlata zate bedi...«

Kar pritaca iz gozda velik, rjav medved. pride do matere in dvigne prednjo šapo, v katero se mu je zadrl velik črn trn. Mati vzame šivanko in mu ga izdere.

Nerodno se medved zasuče in previdno prevrne zibelko, da se dete zvali po mehki travi. Nič hudega se ni zgodilo otroku, kosmatinec pa pogradi zibelko in jo mahname nazaj proti gozdu.

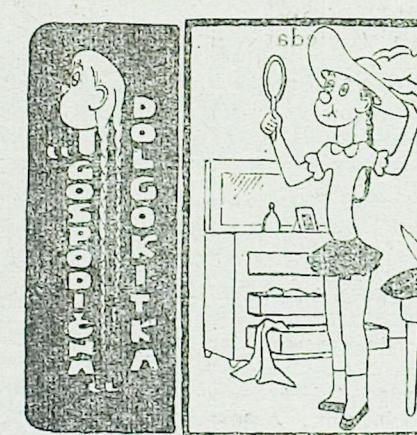
Začudila se je mati. Pobrala je dete in ga pritisnila k sebi, da je zaspalo.

Sonce je tonilo za gore. Glej, spet se prikaže iz gozda medved.

Po zadnjih nogah hodi, v sprednjih pa drži zibelko polno sladkih hrušk-drobnic. Postavi jih pred mater na tla in izgine nazaj v gozdu.

»Poglej no,« se razveseli mati, »akashen hvaležen medved. Zvrhano zibelko sladkih hrušk mi je prisnel za en sam izdrt trn.«

V I S T R I

Isirske osličke z doma gre čez griček; ozka je stezica, ki po nji stopica siv, strpljiv in moder; sonce žge in peče, veter od nikoder dvigniti se neče.

Vštric oslička striček; z doma gre čez griček; pipi ima v ustih, misli pa je pustih: Morje so nam vzeli, vrata v svet zaprili, z morjem smo živelii, vsi bi zanj umrli!

Postoji osliček, z njim obstane striček; pipi v roko vzame, čepico si sname in v očmi pobožava vsako po obale dol od Portoroža do devinske skale.

LEŠNIKI

5. Vsak dan po opravlilih grem, in vendar, to pač reči smem, ostanem vedno v svoji hiši. Kako se čudi, kdor to sliši!

6. Iz samih lukanj narejeno držim ti vendar, kar se da; če mi iz srede vzameš eno, razpadem ti na kosa dva.

7. Dan na dan grem čez more, pa ne zmočim si noge.

šino naših visokih Julijev. Povsed ob poti je bila pokrajina veliko bolj zelena kot pa skopska, ki je od sonca naravnost požgana. Na pobčej Peristeri pa je mladi gozd proglašen za nacionalni park.

Bitolj, nekdajno glavno mesto Makedonije, ima slavno zgodovino že od Samuelovih časov, od 11. stol. dalje. Pod Turki je mesto veliko pomnilo kot važno vojsko in

trgovsko središče. Se pred prvo svetovno vojno je bilo mesto 85 tisoč prebivalcev. Prva svetovna vojna je spremenila mesto v razvaline, prav tako pa je bilo leta 1922 zelo prizadejano ob veliki eksploziji vojnega materiala. Kljub temu kaže mesto še danes značaj starijega mestnega naselja kot Skopje, ki se še sedaj razvija v pravo središče nove Makedonije.

Obiranje maka v Makedoniji

MLADI PIŠEJO...

da bi tudi jaz poslala eno pesmico »Nacek — paccek«. Prosim Te, stric Miha, da ne bi moje pisemce bilo v koš vrzeno. Z upanjem Te pozdravlja

Ivančič Dalja,
učenka IV. razreda osnovne šole Sv. Anton.

Da ne bo samo Katka Salamunova v kotičku mladih, bo tudi Suzana iz Škofije ena med tistimi, ki bo znala tudi kaj lepega povedati. Ker je moja mama naročnica »Slovenskega Jadranza«, bi bila skoraj sramota, ne prispevat tega, kar lahko storim za skupnost pionirjev. Pošiljam vam risbico in pesmico in nekaj ugank. Na koncu pa vam bom strila tiste trde lešnike.

Hrvatin Suzana,
učenka II. razreda osnovne šole Škofije.

Pisatelj Lučka,
učenka I. b razreda gimnazije v Kopru.

Tvoji lešniki niso bili posebno trdi. Rešila sva jih skupaj s sestro Katko, 1. ogenj, 2. megla, 3. češnja, 4. senca.

Tomaž Salamun, učenec IV. razreda osnovne šole v Kopru.
Ko sem čitala časopis »Slovenski Jadran«, sem čitala tudi »Mladi pišejo«. Takoj mi je prišlo na misel,

Stric Miha odgovarja

Ljuba Lučka!
Pridna in pametna punčka si, Lučka! Pridna zato, ker si se, kot sama praviš, takoj spravila na delo, pametna pa zato, ker si vse uganke pravilno rešila. Za nagrado Te čaka objavljenia lepa knjižica. Pa še kaj se oglasi, Lučka!

Ljubi Tomaž!
Glej jo, glej, bistro glavico, Tomaž! Praviš, da niso bili lešniki posebno trdi! Saj menda res niso bili, ako sta jih s sestrico Katko tako hitro in čisto pravilno rešila! No, Tomaž, kako pa se Ti zdijo da našnji? Boš tudi te poskusil streti? Se boš še kaj oglašil in mi povedal, kako si jih trl?

Ljuba Dalja!
Vesel sem bil Tvojega pisemca, Dalja, in sem ga na vrat na nos prebral. Kot vidiš, Tvoje pisemce ni romalo v koš. In tudi pesmico sem prebral. Lepa, prav lepa je. Samo, Dalja, čisto na tihom, čisto na uho povej stricu Mihi, ali si jo res sama napisala, kaj? Veš, stric Miha je res že star in ima slab sramin, toda tako nekako se mu zdi, da je nekoč že slišal podobno pesmico. No, mogoče se stric Miha

»Kdor prej pride, prej melje«, pravijo. Da je ta pregovor resničen, ste se danes prepričali tudi vsi tisti kotičkarji, ki ste pisali stricu Mihi, pa niso bili vaši prispevki objavljeni v današnji številki. Ko sem že vsa pisma poslal v tiskarno, me je kar naenkrat presenetil pismosna s celim kupom pošte. »Mladi vam pišejo, stric Miha,« je dejal. »Le hitro jim odgovorite.« In že ga ni bilo več. Jaz pa sem se prijel za glavo in tuhatal, kaj naj storim. In sem jo iztuhtal. Po vrsti, kot je prišla pošta, tako bom odgovarjal, sem si dejal in vem, da boste tudi vi zadovoljni s tem, kajne?

Pa še nekaj vam moram danes povedati! Toliko pravilnih rešitev Lešnikov je prišlo in toliko pism, da ne bi mogel vsakomur poslati knjižice. Zato bomo žrebali in vsak teden bodo izbrane tri imena. Kdor je s srečo v dobrih odnosih, tega prav gotovo ne bo pozabila!

Vse skupaj vas prav lepo pozdravlja
stric Miha.

Orientalski značaj mesta potrjuje tudi 29. moč. Skoda, da nam je bilo za ogled mesta odrejenih le nekaj ur.

Iz Bitolja so nas že pozno po polnoči peljali avtobusi proti Prešpanskemu jezeru. Strma pot se je v serpentinenah dvigala skoraj do 1200 m višine, kjer se vedno uspevata pšenica in koruza. Vzrok temu bodo najbrž številni sončni dnevi v teh krajih. Pozno zvečer smo se mimo Carevega dvora pripeljali do Prešpanskega jezera in ob njem do Oteševa in Stenja, zadnjih naših naselij pred albansko mejo. V sindikalnih domovih, zgrajenih že v prvih 'stih' nove Jugoslavije, smo se prav prijazno spoznali. Bližina albansko-grške-jugoslovanske meje, visoka temna Galicica in jezero s stranem ob obali, so v pozni nočni urah vedeli v naših srčih čudovito razpoloženje. V pozni urah se je ob sanjačem jezeru oglašila uberna slovenska pesem in se zila z makedonsko zemijo.

Prebudilo nas je prekrasno jutro. Ogromno, med gore uklenjeno Prešpansko jezero je pritegnilo naš pogled. Sonce je bilo že visoko in njeni žarki, ki so se kopali v gladini jezera, so nas skoraj zaslepili. V dajljavi se je kakor čuvar na tromejji med Jugoslavijo, Grčijo in Albanijo dvigal nad vodo visoki in temni gaji muškov otok. Pravijo, da je bila nekoč na njegovih tleh prestolnica carja Samuela.

France Habe:

S POTI PO MAKEDONIJI

Od Novačanov dalje je cesta proti Titovem Velesu pričela padati. Veles je znan po svojim bogatim bazarju in je ena sama sušilnica tobaka. Pred mestom gradijo veliko novo tovarno porcelana. Država bo investirala okrog 100 milijonov din v gradilev tovarne, ki bo že konec leta 1952 izdelovala porcelansko posodo za široko petrošnjo. Pri vasi Izvor smo vozili čez dolino reke Babune. Tu je močna zadruga, ki se pravi z živilnoroje, s pridelovanjem tobaka, bombaža in koruze. Od tu se zapet vzpenja pot v serpentinskih čez visoke Bratuncne planine. Vsa planina je pokrita z nizkim grmičjem. Pravega gozda ni niti kjer, ker so ga izsekali Turki, nihče pa se ni brigal za pogozdovanje. To bo ena največjih skrbil mlađe republike, prgozditi širne goličave prostranih gora. Edini pravi gozd smo videli v dolini reke Radike, pri toku reke Drine, pa še ta je proglašen za nacionalni park, da ga ne bi izsekaval. Kakšna je stiska za les, sem doživel v Ohridu. Videl sem Makedonko, ki je nosila kot pest debela drva z osliši na trg 20 km daleč, da dobi nekaj denarja za gospodinjstvo. Da se ne more gozd razviti, je vzrok tudi v tem;

SUŽNJI JANKO MODER

Jedro gepidske vojske se je utaborilo s pratežem in družinami na nizki vzpetini, porasli z redkim drevjem, grmovjem in nekaj nasadi trte, ki so jo gojili bizantinski naselnički iz bližnjega Sirmija. Do sem so bili pripovedani Obri in Slovenski umikajoče so Gepide z zemlje med Tiso in Donavo. Vladar Kunimond je že upal, da je rešil svoje ljudstvo, tedaj pa je zvedel, da so jim z zaheda zaprli pot Langobardi.

Okrog in okrog taborišča so se postavili sovragi kakor grabežljivi volkovi in čakali na glen. Kunimond je z višine prešteval premočne sovraže in skliceval posvetne, a niče ni mogel pokazati rešitve. Bili so zajeti, prisiljeni na boj za življenje in smrt in Kunimond je bil prepričen sam sebi. Niti tega ni mogel doseči pri bizantinski posadki, ki se je na jugu zaprla v utrjeno Sirmij, da bi mu priskočila na pomisl, kakor bi se po pogodbah spodobilo, ali mu dowolila umakniti se čez Donavo za utrjeno ozidje. Strateg Rufin se je bal, da bi prestevilni barbari zavzeli tudi Sirmij, zato si je mislil:

»Boljša zgodnja zamora kakor pozen kes!«

Zavnih je Kunimondove poslanice.

»Dosej sem jih bil dober,« je zazmrmlal Kunimond, ko je zvedel, in lice mu je trznilo. »Dokler so me molzli, so me božali. Ko bi me morali nakrmiti, me ne poznajo več!«

Velel je svojim, naj se oborože in se pripravijo na vse, obenem pa poslat slek Langobardom, Obrom in Slovensom.

»Ce me prijatelj ne sliši, me bo mogoče sovražnik,« je upal.

A tudi to upanje se mu ni izpolnilo. Nikdo se ni vrnil od Langobardov in od Obrov. Od Slovenov je pribrežil en sam sel, ves pobit in utrujen, ter vedel edinole, da je ušel smrt.

Alboin je po odhodu otnskih kričačev čemerko razpostavil vojščake za boj. Starca Grosulja je dal na svojo levo. Hotel ga je imeti ob sebi in se mu oddolžiti za nezaupanje. Ko bi ga ne bilo podžigalo maščevanje, bi se bil preudarno umaknil iz spopada.

Proti poldnevnu je trčila vojska ob vojsko. Boj je divjal do trde noči. Gepidi so se dobro držali. Ne Obri ne Langobardi jim niso mogli do živega. Ponoči se je boj ustavil. Ljudje in konji so si oddahnili, polegli in prigriznili. Drugi dan pa so še pred zarjo zarjuli v langobardskem taborišču. Gepidi so se bili po tistem priplazili, jih, ker jim je bil svet znan, iznenadili ter pobili stražarje in nekaj spečih vojščkov okrog ognjev.

Alboin si je pulil lase. Ves dan je mrko hodil med svojimi in ni dal znamenja za napad.

Drugo moč so spet prišli obnski sli.

»Zakaj ne napadeš? Zakaj ne držiš besede? Na kaj čakaš? Menda te ni strah?« so zbadali.

»Strah? Alboina strah?« je krinknil.

Planil je pokonci in zasadil sulico v tla, da je zatrepetalo kopjišče. Obrski sli so se zakrohotali:

»Jutri pokaži svojo moč in pogum! S plašljivci ne sklepamo zvezek!«

Ko so Obri oddrveli v somračno jutro, se je za njimi na črem konji potegnila še ena senca. Bil je Elmiki. Cutil je, da se Alboinu majno tla pod nogami. V spleti zavisti je upal, da mu Obri lahko pripomorejo.

Sredi stepi jih je dohitel. Obrski konjiki so ga sklenili v krdelj in v drancu odjedili k poveljnemu. Kakam Bajan je ležal v šotoru na debelih kčeh. Mrko je poslušal poročilo poslanca. Mračno je sprejel tujega bojevnika in ukazal, naj mu odvzamejo orožje.

Elmiki se je uprl, a nič ni pomagalo. Moral je odložiti kopje in oddati tok s strelicami. Celo nož so mu potegnili izza pasu.

Kakan Bajan se je razvedril, ko je videl Langobardo nejevoljo. Tanke ustnice so se mu razklenile, da so se skozi vrlino zableščali beli zobci.

»Govori!« je nazadnje ukazal.

Elmiki je povedal o svojem sovraštvu do vladarja Alboina in prisegel, da je pripravljen pomagati Obrom, če mu dajo pomoč zoper bratranca.

Tolmač je pojasnjeval. Cim dalje je govoril, tem bolj so se kaketu odkrivali zobje, tem širši je bil smeh na zagorelem obrazu. Nazadnje je bruhnil v krohet in zamahnil z roko. Se tisti hip so Obri, stojec ob Elmiku, stegnili roke, zgrabili Langobarda in ga odgnali iz šotoru. Trenutek pozneje so se zaprašili sli proti zahodu. Kakam Bajan jim je naročil, naj poizvedo, ali je tujec govoril resmico.

Elmiki so odvedli v šotor iz medvedovih kož, postavili predenj mesa in medice ter ga pustili samega. Pred šotor sta sedala dva plavolesca. Enemu je poganjal prvi puhi, drugi je bil že dddobra porasel. Oborožena sta bila z zobačima kijema. Elmiki je uvidel, da ne more pobegniti. Ždel je na oguljeni koži, skozi katero je udarjala vlagi, strelal medico in se zaman poskušal pogovoriti s slovenskima stržnjema.

Po odhodu obrskih poslancev so se vojske spoprijele. Elmiki je slišal krike in zamolček lomast. Dobro mu je delo, da je daleč od bratranca in da se mu ni treba bojevati zanj, a ko se je domisli nešramnega kakana, je vendar sklenil:

»Nič nočem imeti s tem divjakom. Samo da bratranca spodnesem — pa konec!«

Ko se je zmračilo, so prihrumeli prvi Obri in prinesli z bojišča ugodnih novic. Cim temnejša pa je bila noč, tem glesnejše je bilo taborišče. Zagoreli so ognji, okrog njih so posedili kosmati črnuhi. Pri največjem kresu so se gostili kani s kakatom Bajonom. Jedli so počenje in ga zalivali z vinom. Potem so se s širokimi kretnjami objemali, se cmokali z zamaščenimi ustnicami, se optekali v moč in izginjali. Ognji so osamel.

Kakan Bajan je bil dobre volje. Poklical je Slovensa Volkonja, poveljnika močnega krdela, in mu zaukezel, naj mu pripelje tri Slovenke.

»Nocnožnji rod bo močan, naj bo tudi lep!« je zarenčal kakat.

Toda Volkonja se ni vrnil. Bajan je zdajal. Udaril je po kovinski plošči, da je pregljušljivo zabrnela. V hiper je bilo pet vojščakov meščencev pred njim.

»Kje je Volkonja?« se je zadrl kakam.

»Ni se še vrnil, velemožni,« je zajecjal najpogumnejši.

»Nemudoma ga poščite! Naložite mu jih dvajset po podplačih in ga privede pred me!«

Ob zadnjih besedah je bil šotor že prazen. Strežnji so zdramili dvanaest Obrov in jih spravili od ognjev. Vedeni so, da je treba prevladost. Ko so izpolnili ukaz, so pragnili zbitega Slovena pred Bajana.

»Zakaj nisi pripeljal mladenk, ti pes?« je zarjul kakam. Sloven je molčal.

»Govori, če ne, te zdrobim!«

Kakan je zgrabil trizobi tolkač in ga grozeče dvignil. Volkonja mi trenil. Tedaj se je kakam premislil. Stegnjena roka mu je obvisela v zraču in ni zamašnila. Ozrl se je po vojščakom in sikkil:

»Pojdite mi vi po Slovanec! Tri najlepše mi pripeljite!«

»Ni jih, kakank! je zamolčko spregovoril Volkonja. »Druge bi ti jih bil privredil. Vse so že pograbili svoji veljak!«

»Lažeš, pes! Ukazal sem voditi s seboj trojno število deklet! Za vsakega poveljniška tri! — Storite, kar sem velel!«

Obrski vojščaki so odhitali. Mimo dogovorenih kresov so se skozi pijoano krohotanje in čez ležeče vojščake prerili do slovenskega ostroga, kjer je še goren velik ogenj. Okrog njega so sedeli mladci in zateglo popevali. Vmes so točeče brekale dve, tri lutnje.

Slovenci se niso zganili, ko so zagledali obrske bojevnike. Vsak večer se je dogajalo isto. Bili so odvisni od svojih gospodarjev. Morali so dajati mladenke in žene poveljnikiom za zabavo.

Obri so obstopili kres.

»Tri najlepše si je poželel kakam,« so oznanili.

Slovenke so sklonile glave. V žaru ognja jih je obilila rdečica.

»Ti in ti in ti!« so določili obrski mešanci.

»Srna ne pojde!« je zrasel pred njimi Volkonja.

Obri so se spogledali.

»Srna ne pojde!« je zrasel pred njimi Volkonja.

Neki črnuh se je zarežal, a ko je pogledal Volkonjo, mu je zamenilo veselje in smeh se mu je zataknal v goltancu.

»Ne nori, Volkonja!« so zaprosili Sloveni.

»Ali ti jih je bilo premalo dvajset po podplatih?« je blekmil obrski silak, zaupajoč svoji sekiri.

Toda Volkonja se ni dal premakniti. Mirno je ponovil:

»Srna ne pojde!«

Obri so odbrali drugo in pohiteli h kakamu. Povedali so mu, kako se je Volkonja uprl.

»Pripeljite mi Smr! Nobene druge ne maram!« je kriknil poglavlar.

* * *

Drugo jutro se je obnovil boj z Gepidi. Obri in Sloveni so počivali, zato so se Gepidi z vso močjo zaleteli zoper Langobarde in jih dokaj potolki. Alboin je ukazal umik. Se preden je sonce zašlo, pa je poslat sle v obrsko taborišče.

»Ponesite plašljivcem moj pozdrav! je naročil. *

Toda poslanci so slabno naleteli. Obri so praznavali in jih niso marali peljati pred Bajana. Pognali so jih domov. Poslanci so se obrnili, v temi napravili širok ovinek okrog obrskega taborišča in se pritrhotali v slovenski ostroug. Sprejel jih je starosta Ljubej in jim obljubil pomoč. Tretji dan se je streznil tudi kakam, poklical langobardske sle in jim v znamenje sprave izročil rdečega Elmikija, s katerimi ni vedel kaj početi.

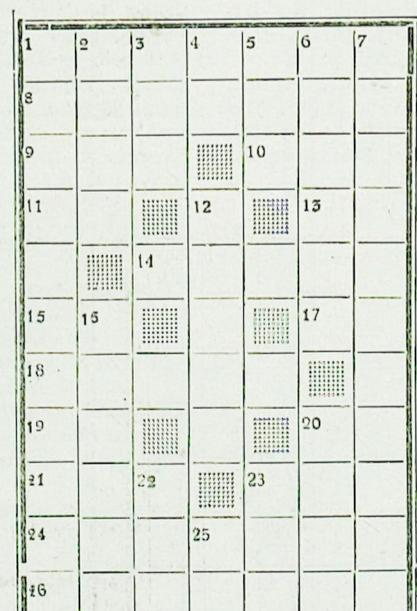
Alboin je bil te dni odkar je bil izginil bratranec Elmiki mirneži in objestnejši. Prepričen je bil, da so ga zajeli Gepidi, zato ni več trepal za svojo oblast. Ko pa je zvedel resnico o izdajalcu in njegovem klabnem vrtnici, se za bratranca nalašč ni nič zmenil.

Alboin je bil te dni odkar je bil izginil bratranec Elmiki mirneži in objestnejši. Prepričen je bil, da so ga zajeli Gepidi, zato ni več trepal za svojo oblast. Ko pa je zvedel resnico o izdajalcu in njegovem klabnem vrtnici, se za bratranca nalašč ni nič zmenil.

Prihoden dan je bil boj srdit. Napadci so se zaletavali v nasipe, zgrajene v maglici, in branilci so dan na dan jasneje uvidevali, da ne bodo vzdržali. Zene so komaj sproti pokopavale mrlje. Može so se prebudili vsak dan bolj utrujeni, izčrpani in prešteši.

Nagradna križanka

Vodoravno: 1. električna merska enota, 8. država v ZDA, 9. divja zver, 10. Italijan, 11. enota ploskovne mere, 12. osebni zaimek ednine, 14. krajevni prislov, nepravilni predlog, 15. kazalni zaimek, 17. dva enaka soglasnika, 18. mesto in izvozna luka na Japonskem, 19. medmet, 20. indijanski bojni krik, 21. reka na Poloponezu, 23. najredkeje naseljeni gozdni kanton v Sveci, 24. reka v Sibiriji, znana po velikem lesnem prometu, 26. naslov grških popisov vojnih pohodov.

Navpično: 1. drugo ime za Koroško, 2. prebivalce in pripadnik naroda nekdajne balkanske državice, 3. tvorba kože, 4. reka v Sibiriji, tudi predlog, 5. morski pojav, 6. nepoklicni ukvarjalec, ljubitelj, 7. hibropisje, brzopisje, 12. poština, vrsta pismenske znamke, 16. negibčen, neroden, lesen, 20. del krojaškega opravila, kroj, 22. žensko име, 23. država v Severni Ameriki, 25.

Osmi dan boja se je obroč neusmiljeno stisnil.

»Se jutri vzdržimo! je Kunimond hrabril vojščake. »Potem bo sovražnik spoznal, da nič ne opravi, in bo odnehal. Se jutri!«

Ta »jutri« pa je bil bojevnikom predaleč.

»Vsaj danes še! je jim je živel v mislih.

*

V langobardskem taborišču pa so jeli ta čas vojščaki godrnjati. Tenkemu Elmikijevemu ušesu ni ušla niti besedica. Pazno je spremil tovariša in jim netil mezdovljnost. Elmikijeva setev je pokazala sadove.

Stirinejši dan po prvem spopadu se je v Alboinov šotor znetlo deset langobardskih bojevnikov. Mrko so strelišči in očmi in potisnili pred vladarja rdečebrađega Elmikija.

»Kratko in lahko vojsko si nam obeta, bratranec,« je spregovoril Elmiki. Pogledal je okrog sebe, če so še ob njem tovariši, ki jih je bil pripeljal. »Naših je padlo že desetkrat preveč za plačilo, kakoršno se nam obeta.

Alboin je strupeno pogledal izzivača in sikkil:

»Kako naj ukrenem drugače?«

»Nisem jaz vladar!« je skomignil z rameni Elmiki.

»Pa bi bil radik je togolno pomisli Alboin, a požrl srd in rekel: »Gepidi so močni. Obup jih vlivl tako silo.«

»Marnje! je zamašnil Elmiki. »Plašen si! Cakaš in se ne upaš mednje! Vojščaki godrnjajo. Hočejo poveljnika v boju, ne vladarja v šotoru!«

Alboina je spretele rdečice

Kuhinja

najnevarnejši stanovanjski prostor

Ko gospodinja z vso ljubezijo pripravlja jedila svojim dragim, je izpostavljena neštetim nezgodam: opekljam, zastrupitvi, omedlevicam, požaru, eksplozijam, urezom itd. Ni vseeno, kakšen prostor izberemo za kuhinjo. Na to naj bi gledali zlasti, če so otroci pri hiši. Otrok je v svoji nevednosti in ravednosti pogosto vzrok lastne pa tudi tuje nesreče prav v kuhinji.

Vžgalice, kemikalije, zdravila in podobno naj bodo na takem prostoru, ki ne bo otroku dosegljiv, niti ne da bi prišlo tudi pri odraslem človeku do usodne zamejave. Z vnetljivimi tekočinami (bencin, eter, aceton) ne čistimo ničesar v bližini ognja. Preglejmo od časa do časa vse električne naprave, da li so v redu, posebno glede na izolacijo. Ne dotikaj se nikoli stikalnikalnika, pečice in podobnih naprav z vlažnimi rokami. Premalo se zavedamo, da tudi električni tok napetosti 150 voltov lahko povzroči smrt.

Med navadnejše nezgode spadajo prav gotovo različni urezi z nožem, konzervnimi škatljami, črepnjami in podobno. Gotovo take nezgode navadno niso nevarne, pa vendar ob nepazljivem ravnanju pride lahko do infekcije ali pa še celo do hujšega. Zaradi tega naj vzhorna gospodinja shranjuje nože in podobno orodje na tak način, da jih bo lahko prijela vselej samo za ročaj in se izognila različnim nezgodam.

Pred raznimi nezgodami ni obvarovana niti tako gospodinja, ki se giblje v kuhinji, ki odgovarja vsem zahtevam moderne tehnik, niti ona, katere kuhinja je silno preprosta. Neprimerena notranja arhitektura ima za posledico, da gospodinja ne ve, kam bi postavila

posodo, vrčo vodo, vrelo mleko in podobno. Osnovno pravilo previdnosti v tem oziru je zlasti to, da ne izpostavljamo ročajev posode na tak način, da se lahko vase zapletemo z obleko, ali pa da je celo dosegljiv otroku, ki si lah-

ko na ta način zlige nase vrelo vodo ali pa vrelo maščobo.

Prava ter vzorna gospodinja ne sme torej paziti samo na lepoto in snago v kuhinji, ampak tudi na to, da jo uredi na tak način, da se čimbor izogne nezgodi.

OBNAŠANJE IZVEN DOMA

Opazujmo na ulici ljudi! V četrti ure bomo lahko spoznali po njih hoji, obnašanju, pogledih in kretanjih neštetno slabo vzgojenih ljudi. Na ulici, v javnih lokalih, na vlaku, v avtobusu, v tramvaju, skratka povsod smo že preizkusili in pretrpeli neprimereno, brezobzirno govorjenje in neotesano obnašanje.

Na ulici se moramo pravilno obnašati tako do znanih, kakor tudi do neznanih oseb. Vljudnost do ne-

znanih oseb obstoji v tem, da jim ne povzročamo neprjetnosti. Ce na ulici iz kateregakoli vzroka oviraš mimoideče, recimo, da se vanj nehote zadeneš, se opraviči z »oprstitelj« Ce se kaj takega pripeti moškemu do ženske, se mora moški tedaj tudi odkriti. Na ulici hodimo in se umikamo na desno stran in pazimo, da gledamo predse, da se že vnaprej izognemo različnim nezgodnostim. Zelo neugoden vtis dela oseba, ki gre po cesti na tak način, kot bi nikogar ne videla, ne pozna. Ko hodimo po pločniku, pazimo vedno na naslednje: ob robu pločnika hodi vedno mlajša oseba ozirajo moški, ne glede na to, ali je to a desni ali levi strani.

Do neznanih oseb nas veže zgolj vljudnost kulturnega človeka, vendar smo pogosto primorani izkazovati nekatere malenkosti, ne da bi pričakovali kakšne hvaležnosti. Ce

pripeti mlajšemu ali pa starejšemu moškemu, da pobere kakšno stvar neki ženski, zlasti če je mlada, ni upravičen pričeti z njo razgovor. Zepnega robca ali glavnika se nikdar nikomur ne pobere, niti jedilnega pribora v lokalnu. To mora storiti prizadeti sam, oziroma natakar. Izjeme so le zelo stare in bolehne osebe.

Ogibajmo se prevelike uslužnosti in neprimerne vneme. Ce nas kdo na ulici vpraša za smer, odgovorimo vljudno in prijazno. Ne smemo osebe spremljati, če nas za to posebej ne prosi. Moški ne vabi tuje mlajše ženske pod dežnik. Vzgojeno dekle maj tako ponudbo odkloni.

Način, kako na cesti pozdravljamo, daje vsakemu človeku pečat vzgoje in kulture. Kot splošno pravilo velja tole: otroci pozdravljajo vse starejše znance svojih staršev, svoje vzgojitelje in tovariše. Moški pozdravljajo brez izjemne vse ženske. Ne glede na vse to pa je izrednega pomena način, kako pozdravljamo. Pri pozdravu se mora gledati osebo, ki jo pozdravimo. Pozdrav naj bo vedno prijazen, nikakor malomaren, ker je to žaljivo. Bolje je ne pozdravljati, kakor da bi bil pozdrav malomaren ali zančljiv. Ženska pozdravlja in odzdravlja z lahnim naklonom glave. Moški pa se mora odkriti, če nosi pokrivalo, vendar pa ne na tak način, da si s pokrivalom zakrije obraz. Ako je tudi moški razoglav, se samo pokrivi. Oseba, ki čaka na pozdrav, ne kaže dobre vzgoje. Moški naj pri pozdravljanju zlasti pazijo, da ne bi držali rok v žepih ter cigarete v ustih.

»Pozdravljati je vljudnost, odzdravljati pa dolžnost!«

Potovanje v zimskem času je neprijetno, če nimamo primerne oblike. Za take prilike si bomo omislile širok športni plašč, ki je podložen s pepita volneno podlogo in pod plašč bomo oblikovali lep kostim iz enakega blaga, kot je podloga pri plašču. Seveda bomo obule tudi zelo komodne športne čevlje.

Drobni nasveti

Dežnik sušimo vedno napoi napetega, sicer se tkanina preveč nategne in kmalu natrag. Kovinaste dele od časa do časa previdno mažemo z valzino, da preprečimo rjavjenje.

***

Stare, neuporabne nogavice zrezemo v 1 cm široke trakte, ki jih sešljemo in navijemo v klobko kot volno. Iz teh trakov s primerno debelimi pletnikami spletemo preprogo za kopalnico, predstavo ali kuhinjo.

Pozlačene okvirje očistimo, če pomocimo košček čebule v špiritu in z njo lahno drgnemo po umazanih delih okvirja.

***

Steklenice, ki je v njih bilo olje, osnažimo prav dobro, če jih napolnimo z žaganjem in gorko vodo. Nato jih dobro pretresemo in izmijemo s toplo vodo, v kateri smo raztopili malo sode. Naposled jih izplaknemo še z mrzlo vodo. Včasih je treba postopek ponoviti.

Športne zanimivosti

Bob in skeleton -

olimpijska športa

Le malo ljudi pozna bob in skeleton, s katerima tekmujejo tudi na olimpijadah. To so sani, pripravljene za vožnjo po posebnih progah. Za sankanje je potrebna trdna, izvožena podlaga, Le-ta je še večje važnosti za bob, ki je lahko dvo- ali celo štiriseden.

Proga za tekmovanje v teh disciplinah je en sam, več sto metrov ali celo več kilometrov dolg ter več metrov širok in globok jarek v snegu. Njegova struga mora biti gladka in trdna, skoraj poledenela. Proga je izpeljana po pobočju večjega hriba ali gore, in sicer v višjih, ob katerih morajo tekmovalci pokazati vso sprejetnost v krmarjenju, sicer jih sredobezna sila »vržek in rova. Drveče sani dosežejo tudi nad 100 km hitrosti na uro.

Bob je opremljen z ostrimi, nožem podobnimi zavorami, s katerimi voznik ravna. V nasprotnem primeru bi sani dosegli blazno hitrost in bi na ovinku prišlo do nesreče. Bob krmarijo z volanom, ki je podoben avtomobilskemu, pa tudi karoserija boba je podobna motociklistični prikolici. Vožnja z bobom je torej precej podobna vožnji motorja s prikolico na ostrih ovinkih. Morda je tudi zato večina bob-sankačev motoristov, bob ni nobena senzacija, temveč je pravi šport premožnih, saj stanejo moderne bob-sani skoraj toliko kot majhen avto.

Prvo bob-progo so zgradili pred 27 leti v Sveci, toda to je bila le izpolnjena gorska pot. Kmalu pa so začeli graditi moderne proge z vzdavanjem ledeni plošč v stene zemeljskega ali snežnega rova.

Od najslavnnejših graditeljev prog za sankanje z bobom je znan berlinski inženir poljskega porekla Stanislav Zenzitsky, ki je zgradil 2.400 m dolgo olimpijsko progo v Lache Placidu, zimsko-športnem centru v ZDA,

Skeleton sanj se razlikujejo od boba v tem, da sankča leži na njih. Seveda so majhne, nizke in lažje.

***

Na olimpijskem turnirju v hokeju na ledu bo sodelovalo po zadnjih podatkih devet držav: Nemčija, Finska, Poljska, Svedska, Kanada, Amerika, Češkoslovaška, Sveci in Norveška. Turnir bo trajal od 15. do 24. februarja.

Naziv mednarodnega nogometnega sodnika ima do sedaj 5 Jugoslovjan: Leo Lemešič (Split), Marijan Matančić (Beograd), Miljenko Podupski (Zagreb), Vasa Stefanovič (Beograd) in Antun Mlinarič (Zagreb).

V Bombaju se je začelo tekmovanje za svetovno prvenstvo v namiznem tenisu. V otvoritvenem govoru je predsednik indijske namizno-teniške zveze izjavil, da mu je žal, ker ne more pozdraviti na tem tekmovanju jugoslovenskih predstavnikov. Prva srečanja so se končala brez presenečenj, z visokimi zmagami favoritov, le med Indijo in Zapadno Nemčijo se je vodila ogorčena borba. Zmagala je Indija s 5:4. V tekmovanju ženskih ekip je pripravila precejšnje presenečenje Japonska, ki je premagala Madžarsko s 3:2 (japonska tekmovalka Našimura je premagala večkratno svetovno prvakinjo Farkaševou).

Ademir, najpopularnejši nogometni Brazilijec, se bo v kratkem preseil v Argentino, kjer se bo menda prijavil za klub »Independiente«. Najboljši brazilske nogometne klube »Vasco de Gama«, v katerem je igral tudi Ademir, se je letos plasiral na državnem prvenstvu še na četrto mesto.

Nenavadni boksar, Belgijec Karel Sys, ki je pred kratkim osvojil evropsko boksarsko prvenstvo v težki kategoriji, je odličen poliglot. Govori namreč sedem evropskih jezikov: nemško, angleško, flamsko, francosko, madžarsko, špansko in italijansko. Karel Sys, ki je po poklicu urar, je razen tega tudi vsestranski godbenik. Odlično igra klavir, violinu, kitaro in akordeon.

Ceprav so Amerikanci najboljši metaci krogle na svetu, zaostajajo njihove ženske predstavnice v tej disciplini za njimi. Njihova najboljša tekmovalka Amelija Bert je lani vrgla kroglo 13,06 m daleč in s tem postavila nov ameriški rekord. Klub vsemu pa je ta rezultat še vedno za 30 cm slabši od jugoslovanske ženskega rekorda.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

Iz otroške ambulante

»Moj fantič je škiv za jest. Je dosti malo. Kafe in kruha se naje, kukr em velik — ma neče družega Koliko boti smo mi do — naje! Kriči, ko mi ne damo, kar če. Ni ma petita. Se nabasa tistega kafe... Je dosti stitiko, gre trdo, trdo. Mi par, da bi treba dat punture, kor so vkažali v Trsti. Bi mogu bit močen, in več je dosti debole.«

(Otrok je star polnih osem mesecov, pa še ne sedi. Je rahitičen, zabuhel, bled, zato ker je bil dojen komaj mesec dni, nato pa hranjen enostransko, z mlekom in z ječmenovim vodo, s kavo, »panado«, griso, kruhom — brez vitaminov v naravnih oblikah, to se pravi brez sadja in zelenjave in brez surovega masla, pa tudi brez mere in reda in brez zdravniškega pregleda.)

»Vaš fantič je bil rojen zdrav in bi rastel prav, če bi ga hrani pravilno.«

»Sem rekla jaz, vse je od hrane...«

»Prvo je hrana in nega. Ce hočete otroku dobro, ga ne smete pittati s samim kravjim mlekom, pa tudi ne kar naprej s kavo. Ali ni že osem mesecov na svetu! Pravico imam do nečesa boljšega. Slišala ste o vitaminih iz »farmacija«. Vitamine bi naj dobival Vaš fantič dnevno in ne šele danes. V četrtjem mesecu bi mi bila zlička jačolnega ali oranžnega soka zadost. Danes je vitaminov krvavo potreben predvsem zato, ker je bil za maternino mleko prikrjašen. Tu ste dosti zamudili... (Konec prihodnjic)

pade na ulici ženski ali pa starejšemu moškemu v naši neposredni bližini kaj na tla, je treba stvar pobrati in vljudno izročiti. Ce se to

ZA DOBRO VOLJO

V PONEDELJEK ZJUTRAJ

Katra: »Spet si se ga nalezel snoti! Nesnaga!« Jaka Požiralnik (Ves polomljen, z obvezano roko): »Ljuba ženka, ne veš, kako me je srce vleklo k Tebi domov. Po poti domov pa sem zagledal pred seboj grozeco postavo, ki me ni pustila naprej. Pomicil sem nate, ki me čakaš, in strahovito sem zamuhnil po nasilnemu... A bil je nek spomenik.«

IZ SODNE DVORANE

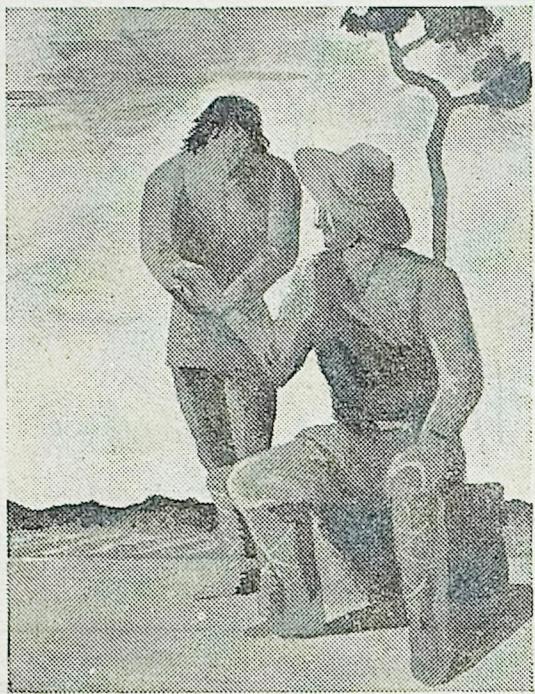
Jure: »Saj se nisem pretepjal, le nekoliko sem onega-le z bičem po rebrih potipal...« Sodnik: »Že prav, zato ste si pa zaslužili 500 — din globe.« Jure: »Sem si mislil, da se ne bo izplačalo priti k razpravi. Ce bi ved dan kamenje vozil, kakor sem namenaval, bi zaslužil celega tisočaka.«

Ureja uredniški odbor. Odgovorni urednik Milko Stolfa. Tiski tiskarna »Jadrana« v Kopru.
Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predel 2. — Stevilka tekočega računa pri Istrski banki v Kopru 06-909-171. Podružnica: Postojna, Gregorčičev drevo, 5, tekoči račun pri podružnici NB v Postojni št. 605-90322-0. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

Krovavi jezdenci

FRANCE BEVK

15

Takrat je bil Stefan še ves mlad in nežen. Ljubota pa je bil dve leti starejši in močnejši od njega. Varoval in branil ga je bolj kot brata. Stefan je s hvaljenostjo mislil nanj. Ljubil ga je bolj kot mater in očeta, ki jima je tiko očital, da sta ga dala v robstvo, četudi nista mogla ne smela drugače. Saj je mati vpila za njim kot zver za svojim mladičem.

Nato sta se z Ljuboto ločila. Podili so ga od severa na jug, od vzhoda na zahod, brez miru in prestanka. Videl je kri in požar, nečistovanje in ostudne bolezni, na plečih ga je srbele vžgano znamenje sužnja. Učili so ga surovosti in sovraštva, ljubezni ga niso učili. Zamah meča mu je pokvaril obraz, da je bil zaradi tega na pogled grč, telo se mu je upognilo. Ranili so mu oko, in mu ga oslepili, da je postal slab samostrel.

lec. Tedaj je nekega dne, ko so jih prepeljavali na beneški galeji, slišal iz spodnjih prostorov škrpanje vesel, vzdihne in kletev, a vmes presunljiv krik. Ko je vprašal, kaj je to, so mu med smehom povedali, da so to sužnji, veslači, in da tudi njega čaka ista usoda. Zakaj? Zato, ker bo tudi brez enega očesa že vedno lahko vesel... Tedaj je sklenil, da pobegne in umre. In ni umrl — beg se mu je posrečil.

Ko ga je mati vpraševala, kaj je z njegovim očesom, mu je bilo tesno pri srcu. Pozabil je čustvo, ki ga je posebno v prvih dneh robstva prevzemalo do staršev; svojo ljubezen do Ljubote je tudi on prelil na matre. Zazrli se je v Tonisa, svojega mlajšega brata.

»Ti si še otrok,« mu je dejal, »Doma ostanem, dokler ne zrasteš. Z enim očesom bom že kako gospodaril. Ce me ulovijo, naj me ubijejo!«

I takoj Stefan ni odšel v kako samoto, da bi se skril pred gospodsko, ostal je doma...«

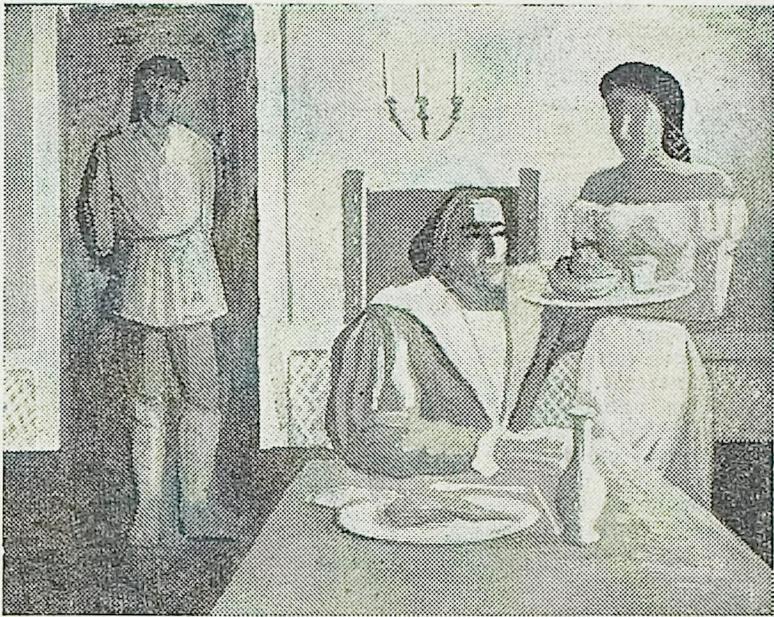
Cez dva meseca so ga izvohali biriči. Planili so po njem kot stekli psi in ga tirali pred gastaldom Feliksa, ki se je šopiril v patrijarhovem dvorcu v Tolminu. Bil je sin obubožanega furlanskega plemiča, prav tako domišljav kot suh in bledičen; iz oči sta mu gledala napuh in pohota. Ni ga zadrževala navzočnost Stefana in biričev, da bi ne lovili z rokami mladega dekleta, ki mu je streglo pri kosišu.

»Odkod si ušel?« je vpraševal Stefan, ki je razoglav, z upornim očesom stal pred njim.

»Pred gospoda kapitana me peljite,« je odgovoril Stefan. »Povej, odkod si ušel! In če imas kaj hudega na vesti, tudi povej!« Stefan pa je venomer ponavljal eno in isto zahtevo, naj ga peljejo pred gospoda kapitana. Z gastaldom in hotel govoriti.

Peljali so ga pred kapitana. Od njega je izvedel, da je storil hudo delstvo, ker je ubežal. Izročili bi ga moralni Benečanom, da mu zato olupijo kožo z živega telesa. Povedal mu je tudi, da tega ne bodo storili, ker jim tisti hip ni mnogo do Benečanov. A da ne bo mislil, da je na

16

tega ne bo storil, ga bodo biriči opomnili na dolžnost. Obljubiti je moral tudi — kakor mu je bilo to greno — da bo pripeljal Tonisa, ko toliko doraste, da bo sposoben za vsako delo. Pridobljeno svobodo je odkupil z bratovim robstvom.

Stefanu je pritajeno sovraštvo sijalo v zdravem očesu, a bi bil v tistem trenutku vse obljubil. Mislil je na zanemarjeno domačijo in na blazno mater. Drznil se je celo prositi za dovoljenje, da se sme oženiti. Dovolili so mu in kapitan mu je dal za nevesto svojo robinjo Nežko; to je bilo tisto dekle, ki je gastaldu streglo pri obedu. Stefanu je bilo greno, a se je vdal. Puppis in kapitan pa sta se dogovorila glede Stefanovih otrok. Prvi otrok bo njegov in drugi tudi; kar jih bo več, bodo ne glede na spol eden Puppisov, a drugi kapitanov. Tako je bilo sklenjeno in zapisano.

Cez dva tedna je Stefan plačal še dve slovenski linji in je nevesto lahko odpeljal domov. Mati Agata jo je dolgo gledala kot prikazen iz drugega sveta.

»Odkod si?« jo je vprašala pojoče. »Kako ti je ime?«

»Iz Selišč sem. Nežka mi je ime.«

»Nežka, Nežica,« se je starka toplo zagledala v njene oči. »Ce si greh prinesla k hiši, le nesreča ne prinesi! In je zapela s tankim glasom:

... le ena mati, ki bo nosila
na deveto bo ušlo goro...«

Nežka se je razjokala.

Stefan svoje žene spočetka ni imel rad, pozneje jo je vzljubil. Bila mu je vdana, blazno Agato je negovala kot otroka. o

17

tako lahek način ušel vsaki kazni, mu bodo oni našeli petdeset udarcev. Od teh se lahko odkupi samo, če jin plača pet beneških dukatov. Saj vedo, da si je v beneških vojskah nagrabil denarja. To milost mu izkažejo le zaradi brazgotin na njegovem iznakaženem obrazu.

Stefan je bil prinesel iz vojske tri rumene dukate zašte v podlogi suknjiča, dva pa mu je na kožo in hišo posodil žid Izmael, ki se je bil iz Cedada naselil v Tolminu. Tedaj je tudi izvedel, da njegova domačija ni več patrijarhova last; ta jo je bil za neko uslugo daroval plemiču Puppisu. Stefan je moral novemu gospodarju, čigar zabuhli obraz je bil po rimljansko obrit, pličati pet oglejskih denarov in mu obljubiti, da bo poravnal ves zaostanek na davku, desetini, dajatvah, služnostih in robotah. Ce

Prišla je ura, ko je rodila dečka. »Prvi otrok je moj, a vendar ni moj,« se je greno prebujalo v Stefanu. Izza otrokovih potez je gledal Feliksov obraz. To ga je motilo še v najslajših urah ob ženi. Mati Agata je vnuka v pleničkah prenašala po izbi. »O, moj Florjan! je vzklikala. Krstili so ga za Florjana.